

6. ULUSAL ÖĞRENCİ KOLOKYUMU

Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

EDİTÖR VE EDİTÖR YARDIMCISI

Ezgi Aygün Eşitli

Gün Sevi Gizli

TASARIM

İdil Ezgi Gündüz

Başkent Üniversitesi Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü (BÜKİK)

ISBN

978-625-98251-9-9

İLETİŞİM

cekamer@baskent.edu.tr

Başkent Üniversitesi
Ceza Hukuku ve Kriminoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi

6. Ulusal Öğrenci Kolokyumu: Ceza Hukuku ve Bağlantılı Alanlarda Yapay Zekânın Yeri ve İşlevi

Bildiri Özeti Metinleri

EDİTÖR

Prof. Dr. Ezgi AYGÜN EŞİTLİ
(Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

EDİTÖR YARDIMCISI

Arş. Gör. Gün Sevi GİZLİ
(Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Ezgi AYGÜN EŞİTLİ (Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)
Prof. Dr. Mehmet Emin AKGÜL (Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)
Prof. Dr. Erhan BÜKEN (Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Münire Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN
(Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Sosyal Hizmet Programı)

Doç. Dr. Zuhâl YENİÇERİ KÖKDEMİR

(Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Programı)

Dr. Öğr. Üyesi Derya DOĞRU

(Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

Dr. Öğr. Üyesi Hatike Dilara AĞAOĞLU CANAY

(Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

Dr. Öğr. Üyesi Selahattin Samet BİLGE

(Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

Dr. Öğr. Üyesi Duygu MERKİ ÇOKSEZEN

(Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

SUNUŞ

Yapay zekâ en basit tanımıyla dijital olarak kaydedilmiş olan verinin algoritmalar vasıtasıyla işlenerek sisteme öğretilmesi ve o sistemin de bize talebimize göre özelleştirilmiş olan bu veriyi sunmasıdır. Bilgisayarın, çevrimiçi ağların gelişmesi ve büyük verinin oluşması yapay zekâ teknolojilerinin de hızla gelişmesine ve gündelik insan yaşantısında yer bulmasına yol açmıştır. Öte yandan yapay zekânın oldukça büyük olan bu veri havuzuna ulaşabilmesi ve çok kısa sürede ilgili veriyi işleyip yapılandırabilme yeteneğini ve kapasitesini haiz olması, umutları olduğu kadar korkuları da beslemekte, fırsatları olduğu kadar türlü tehditleri de beraberinde getirmektedir. O halde yapay zekâ modern insan için bir tehdit mi yoksa onun dijital evriminde ve bilişsel yeteneklerinin desteklenmesinde önemli bir itici güç mü olacaktır?.. Şüphesiz ki her bilimsel ve teknolojik gelişmede olduğu gibi yapay zekâ teknolojisini insanlığın iyiliği için kullanmayı seçmek de, yapay zekânın yarattığı tehditleri yine kendisini kullanarak bertaraf etmek de insanın elindedir... O halde insanlığın sınavı bu yeni çağda yeniden başlıyor diyebiliriz... Seçimlerimiz geleceğimizi belirleyip şekillendirecek...Ancak unutulmamalıdır ki zaman, yapay zekâ çağında artık çok daha hızlı akmaktadır. O halde ona adapte olup çağı yakalamak için harekete geçmekte gecikmemeliyiz... İşte tam da bu sebeple altıncısını düzenlediğimiz öğrenci kolokyumumuzun ana temasını bu yıl “yapay zekâ” olarak belirledik ve en çok da sanal dünyanın içine doğan bugünün lisans ve lisansüstü öğrencilerinin bu alanda söyleyecek sözü olduğunu düşündük. Çünkü yapay zekânın gelişim hızı göz önünde bulundurulduğunda onunla beraber gelişecek ve yaşayacak olan da bu teknolojinin olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla yüzleşecek olan da bugünün öğrencileri ve yarının toplumunu inşa eden bireyleri olacak. Yapay zekânın hemen her alana etki eden yapısı göz önünde bulundurulduğunda kolokyumda konuya multidisipliner bir bakış açısıyla yaklaşırken, Merkezimizin görev alanlarını da göz önünde bulundurarak, konu başlıklarını, yapay zekânın genelde hukuk ve özelde ceza ve ceza muhakemesi hukukuna etki eden yönleri itibarıyla ele almaya çalıştık.

Bu kapsamda kolokyumumuzda yapay zekâ ana teması altında:

1. Yapay zekânın adalet sistemine etkisi ve hukuk meslekleri
2. Koruyucu ve destekleyici tedbirler, suçun önlenmesi ve suçlunun ıslahı kapsamında yapay zekâ
3. Yapay zekâ ve veri güvenliği
4. Yapay zekânın hukuki statüsü
5. Yapay zekâ ve vicdani kanaat konularını incelemeyi uygun gördük.

Böylesine kapsamlı bir konuyu tüketmenin mümkün olamayacağı bilinciyle kolokyumda amacımız bu derin konunun hukuk alanına yansımalarına yönelik bir kapıyı aralayarak bu alandaki bilgi havuzuna bir katkı sunmak... Kolokyumumuz; açılış oturumunun ardından eş zamanlı gerçekleşecek sempozyum ve panel oturumlarıyla devam edecek, kapanış oturumunda oturum başkanı olan değerli hocalarımızın sonuç raporlarıyla tamamlanacaktır. Başarılı bir çalışma olmasını temenni eder, tüm konuşmacı ve katılımcılara katkılarından ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Ezgi Aygün Eşitli

Başkent Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi (CEKAMER) Müdürü

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar10

Yapay Zekânın Adalet Sistemine Etkisi Ve Hukuk Meslekleri

Ceza Hukukunda Yapay Zekâ Algoritmalarının Şeffaflığı Ve Hesap Verebilirlik.....14

Buket Avseven

Yapay Zekâ Kullanılarak Elde Edilen Verilerin Delil Değeri 15

Beyza Eken

Buket Kaya

Teknoloji Ve Adalet: Yapay Zekâ Pratiklerinin Yargıya Duyulan Güven Üzerindeki Etkileri16

Dicle Berfin Kızıllan

Yapay Zekâ Ve Hukuki Danışmanlık.....18

Helin Şimşek

Beyza Oğuzhan

İlayda Buse Bulut

Hukuk Meslekleri Ve Yapay Zekâ.....19

Emre Yapar

Koruyucu Ve Destekleyici Tedbirler, Suçun Önlenmesi Ve Suçlunun Islahı Kapsamında Yapay Zekâ

Suçun Önlenmesinde Yapay Zekânın İşlevi..... 24

Fereshteh Shademanpoor

Koruma Tedbirleri Açısından Yapay Zekânın Kullanımı: 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Alınan Tedbir

Kararlarının Değerlendirilmesi 25

Umutcan Nayır

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu: Koruyucu Ve Destekleyici Tedbirler Ve Yapay Zekâ..... 26

Furkan Muzaffer Alataş

Suçun Önlenmesinde Yapay Zekânın Kullanımı..... 27

Furkan Kiraz

Yapay Zekâ Ve Karşılaştırmalı Hukuk Perspektifinde Suçlunun Islahı Uygulamalarındaki

Değişim..... 28

Berkalp Çubuk

Yapay Zekâ Ve Veri Güvenliği

Deepfake Ve Yasak Cihaz Veya Programlar Suçu (Tck M. 245/A) 32

Anıl Kaymak

Ceza Muhakemesinde Biyometrik Veri Tarama Sistemlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında

Delil Niteliği..... 33

Gül Yağmur Yavaşoğlu

Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Yapay Zekâ 34

İlayda Menevşe

Helinsu Çamkıran

Deepfake Teknolojisinin Suçlardaki Kullanımı Ve Hukuki Boyutu..... 35

Almila Görür

Yapay Zekâ Ve Cinsel Suçlar: Deepfake Teknolojisi’nin Etkisi..... 36

Emin Efe Erol

Yapay Zekânın Hukuki Statüsü

Yapay Zekânın İşlenen Suçun Mağduru/Zarar Göreni Olup Olamayacağına Dair Değerlendirmeler	40
Muharrem Egemen Gürses	
Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu.....	41
Özge Özdin	
Yapay Zekâ Sonucu Oluşan Suçun Neticesinin Faile İsnat Edilebilirliği	42
Zeynep Yağmur Açar	
Yapay Zekânın Hukuki Ve Cezai Sorumluluğu	43
Dila Kurdak	
Yapay Zekânın Hukuki Statüsü Ve Faillik Problemi Üzerine Bir Değerlendirme.....	44
Ayşe Helin Çevik	
Yapay Zekâ Ve Faillik.....	45
Elif Aşkın Cansu Ayhan Deniz Akdeniz	
Ceza Hukuku Bakımından Yapay Zekâ Ve Faillik	47
Revnak Altıparmak	
Yapay Zekânın Hukuki Statüsü Ve Sorumluluğu.....	48
Sezin Çabuk	

Yapay Zekâ Ve Vicdani Kanaat

Vicdani Kanaat Ve Yapay Zekâ	52
Elif Ezgi Kılınç	
Ceza Hukukunda Vicdani Kanaat Bağlamında Yapay Zekâ	54
Buse Çetintaş	
Vicdani Kanaat Ve Yapay Zekâ: Hukuki Boyut Ve Sorunlar	56
Işıl Ersoy	
Yapay Zekâ Hakimlerin Ceza Muhakemesinde Kullanılması Ve Vicdani Kanaat Unsuru.....	57
Selin Küçükali	
Yapay Zekânın Ceza Hukukundaki Yeri Ve Yapay Zekâ Hâkimler	57
Döne Nehir Taşpınar	
Yapay Zekâ Ve Vicdani Kanaat	58
Alp Eray Sökmen	

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AI	: Artificial Intelligence
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
GPS	: Global Positioning System
m.	: Madde
OECD	: Economic Co-operation and Development
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YZ	: Yapay Zekâ

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

YAPAY ZEKÂNIN ADALET SİSTEMİNE ETKİSİ VE HUKUK MESLEKLERİ

CEZA HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂ ALGORİTMALARININ ŞEFFAFLIĞI VE HESAP VEREBİLİRLİK

Buket AVSEVEN*

Güncel haberlerde göze çarpan, yapay zekâ sistemlerinin algoritmik yanılsamaları ve algoritmalarının güvenliği ceza hukuku ile ilgili olarak hukuk biliminde de öngörülmesi zor olan sorunlar ortaya çıkartmaktadır. Yapay zekâların markalaştırmalardan uzak kalınarak, genel itibarıyla sayılan hukuk dalları kapsamında örneklemeler ile bildirinin sonucuna katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Daha derinlemesine yapay zekâların şeffaflığı, onlar için öngörülen yapay zekâların eğitimi ile ilgili XAI sisteminin incelenmesi ve yeterliliği sorunsalı somut davalar ile açıklanmaya çalışılmıştır.

XAI sistemlerinin özellikle Türk Ceza ve Fikri Mülkiyet Mevzuatlarının sunduğu kurallara uygunluğu incelenmiş, gelişimin yeni başında olan yapay zekâ sistemlerinin firmalara bağlı olması sebebiyle XAI’ nin uygulamada başarılı olduğu haller dışında büyük açıklıklarının varlığı saptanmış ve dava konusu olmuşlardır. Bu açıklıkların birçoğu haberler aracılığıyla gündeme de gelmiştir. Örnek olarak, “MATA v. AVIANCA INC. 2023” davası çalışmamızda incelenmiştir. Bu somut olay neticesinde yapay zekânın halüsinasyonları, kaynak belirtme zorunluluğu ve yapay zekânın hesap verilebilirliği sorunları ortaya konulmuştur.

Yapay zekâlar yazılımları gereği, kendi veri tabanlarında ulaşamadıkları boşlukları sadece bilgi vermek amacıyla dahi olsa; halüsinasyonlara sebep olarak, yanlış ve gerçeği yansıtmayan bilgiler içererek kullanıcılara bu bilgileri iletmektedir. Bu halüsinasyonların da kendi veri tabanlarına kaydedilmesi ve bu doğrultuda yanlış bilgi havuzu oluşturulması söz konusudur. Yapay zekâ sistemlerinin tarafsız, şeffaf ve doğrudan kaynaklı bilgileri iletmesi amaçlanır. Şeffaflıktan anlaşılması gereken, veri tabanında hangi yollar izlenerek kaynaklara ulaşıldığı ve ulaşılan kaynak verilerinin paylaşılması ile olur.

Örnek olayda, Levidow Firması’nın aldığı bir davada dikkat ve özen yükümlülüğü ihlal edilerek, ABD tarafından sunulan yapay zekâların yardımcı kaynak olarak kullanılması izni saptırılarak, asli kaynak olarak kullanılmıştır. New York Bölge Mahkemesine sunulacak itiraz belgelerinde kullanılması için içtihat taraması yapan Avukat Schwartz, yapay zekâ sistemlerinden birini kullanarak içtihatlar bulmuş ve bu içtihatların bir kısmının doğruluğundan emin olamamasına rağmen yapay zekâyı güvenerek itiraz belgesine eklemiştir. Mahkeme tarafından yapılan araştırmalar sonucunda öne sürülen içtihatların gerçekliğinin bulunmadığı saptanmıştır. Levidow Firması ve firma ortakları yaptırımlara tabi olmuştur. Ancak bu şekilde bir yanılsamaya mağdur giden avukatlar kullandıkları yapay zekâ sistemlerine karşı dava açmamışlardır, çünkü her ne kadar yapay zekâ XAI kurallarını ihlal etmiş olsa da kendi dikkatsizliklerine kurban gitmişlerdir.

Yapay zekâlarda suç denilince ortaya çıkan hukuk normlarıyla öngöremediğimiz mevzu, esasen yapay zekâ sistemlerinin kişiliği sorunsalıdır. Bildirimizde somut olaylar aracılığıyla içtihat ve kararlar dikkate alınarak, yapay zekâların kişiliği karine teşkil etmesi sebebiyle ortaya çıkan hak ihlalleri ve suçlar için uygulanacak olan yaptırımların, yapay zekâların bağlı olduğu tüzel kişiliğe ya da yapay zekâyı özensiz kullanmak suretiyle gerçek kişilere yani faililere uygulandığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Yapay Zekâ Halüsinasyonları, XAI sistemleri.

* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: avsbuket@gmail.com.

YAPAY ZEKÂ KULLANILARAK ELDE EDİLEN VERİLERİN DELİL DEĞERİ

Beyza EKEN*
Buket KAYA**

Yapay zekâ, Avrupa Birliği Komisyonu’nun konu ile ilgili bilgilendirme metninde “Yapay zekâ (AI), çevrelerini analiz ederek ve -bir dereceye kadar özerklikle - eylemler gerçekleştirerek belirli hedeflere ulaşmak için akıllı davranışlar sergileyen sistemleri ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır.

Delil kelimesi “insanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, kanıt, kılavuz” anlamına gelmektedir. Ceza muhakemesinde delil; fiilin fail tarafından işlenip işlenmediği hususunda yargılama makamının tam bir kanaat sahibi olmasını sağlamak üzere kullanılan, ceza uyumsuzluğuna vücut veren olayın bir bölümünü veya bütünü ispata yarayan, duyu organlarıyla algılayabilen, maddi varlığı haiz, hukuk düzeni tarafından kabul gören araçları ifade etmektedir. Başka bir deyişle delil, maddi gerçeği meydana çıkarmak maksadıyla hâkimin yararlandığı ispat araçlarıdır.

Ceza muhakemesinde delil serbestisi ilkesi geçerlidir. Dolayısıyla her şeyin delil olabilme potansiyeli vardır. Bu hâliyle ceza muhakemesinde yapay zekâ tarafından elde edilen delillerin geçerli olmasında bir sakınca görülmemektedir. Yapay zekâ tarafından elde edilen delillerin mahkemelerde kabul edilip edilmeyeceği ve kabul edilmesi halinde ne şekilde değerlendirileceğine ilişkin çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yeni ve eşsiz yapay zekâ delillerinin hukuk sistemlerine uyum sağlama olasılığının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Yapay zekâ sistemlerinin ceza muhakemesindeki etkinliğinin artışıyla birlikte ortaya koyduğu sonuçların, birçok ülkede ceza yargılamalarında delil olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Avrupa’da bazı polis güçleri Precobs (Suç Öncesi Gözlem Sistemi) adlı bir yazılıma başvurmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’nde yapay zekâ sistemleriyle elde edilen verilerin, Federal Delil Kuralları/Kanunu’nun 702. maddesi uyarınca uzman/bilirkişi tanık olarak kullanılabilmesi ifade edilmektedir.

2021 yılında New Jersey İstinaf Mahkemesi State v. Pickett kararında delilin güvenilirliği, dolayısıyla kabul edilebilirliği için ticari sır niteliğindeki kaynak koduna ve ilgili verilere dair incelemenin gerekli olduğuna karar vermiştir. Mahkemeye göre yapılacak bağımsız bir incelemeyle yazılımın amaçlandığı gibi çalışıp çalışmadığı ile şirketin iddiaları tespit edilecektir. Karara konu olayda kişilerin bir gruba yaklaşıp tabanca ile ateş etmeleri sonucunda kişilerin ölümü ve yaralanmasıyla ilgili olarak başlatılan soruşturmada, kaçan şüphelilere ait olduğu düşünülen ve kovalamaca sırasında yerde bulunan iki silah ve bir kar maskesi üzerinde şüphelilerin tespiti için yapılan geleneksel DNA analizi ile sonuç elde edilememesi nedeniyle olasılıksal genotipleme yazılımlarından olan TrueAllele isimli bir uygulamadan faydalanılmış ve şüpheliler bu uygulama ile tespit edilmiştir.

Bu çalışma bağlamında ceza muhakemesi hukukunda yapay zekânın kullanılmasıyla elde edilecek verilerin delil olarak kullanılabilirliği, bu delillerin hukukiliği, delillerin elde edilmesinde yapay zekâ kullanımına ilişkin etik kaygılar, yapay zekâ kullanımının ortaya çıkaracağı riskler ve olumlu durumlar, örnekler ve düzenlemelerle ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Delil Değeri, Hukukilik Tespiti, Etik Sorunlar.

* Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencisi, e-mail: beyzaeken111@gmail.com .

** Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencisi, e-mail: bkaya211@posta.pau.edu.tr .

TEKNOLOJİ VE ADALET: YAPAY ZEKÂ PRATİKLERİNİN YARGIYA DUYULAN GÜVEN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Dicle Berfin KIZILKAN*

Giriş

Son yıllarda teknolojinin birçok alanda devrim yaratmasının ardından, yargı sistemleri de dijitalleşmeye ve yapay zekâ (YZ) teknolojilerinden faydalanmaya başlamıştır. Bu yeniliklerin, yargı süreçlerini daha hızlı, verimli ve adil hale getirmesi beklenmektedir. Ancak, YZ tabanlı sistemlerin yargıya olan güven üzerindeki etkileri hala belirsizdir. Bu çalışmanın amacı, YZ tabanlı yargı sistemlerinin kullanımının yargıya duyulan güveni nasıl etkilediğini inceleyen mevcut çalışmaları derlemektir. Yargıya güvenin zedelenmesi, toplumsal huzursuzluğa ve sorunlara yol açabilecek potansiyele sahiptir. Adaletin sağlanması ve bireylerin yargı süreçlerine güven duyması açısından ele alındığında YZ tabanlı sistemlerin kullanımının etkilerine odaklanmak büyük önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırmada, YZ tabanlı yargı sistemlerinin yargıya duyulan güven üzerindeki etkilerini inceleyen ve bu alandaki bilgileri değerlendiren akademik makaleler incelenmiştir. Alanyazın taramasında, YZ ve hukuk ilişkisine odaklanan ve aynı zamanda bu ilişkideki olumlu ve olumsuz yönleri ele alan çalışmalara odaklanılmıştır. Bu makalelerde, YZ sistemlerinin hukuk sistemine entegrasyonu, yargılama süreçlerini nasıl etkilediği, adaletin sağlanmasındaki potansiyel katkıları ve karşılaşılan olumsuz durumlar ele alınmıştır. Ayrıca bireylerin bu yeniliklere yönelik tutumlarının nasıl şekillendiği de tartışılmıştır. Aynı zamanda sistemin daha faydalı olabilmesi için geliştirebilir noktalara değinilmiş, farklı bakış açıları ve sonuçlar arasındaki tutarlılıklar ve çelişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Alanyazın taramasından elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, YZ tabanlı yargı sistemlerinin yargıya duyulan güven üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Söz konusu olumlu etkiler arasında YZ'nin hız, verimlilik, adalet erişimi kolaylaştırması ve öznelliği azaltması gibi avantajlarının hukuki kararların daha doğru ve hızlı alınması üzerindeki katkıları yer almaktadır. Bu olumlu etkiler nedeniyle, yargı sistemine duyulan güvenin artabileceği söylenebilir. Ancak öte yandan YZ'nin doğru veri ile desteklenmemesi, şeffaflık konusundaki eksiklikleri, eşitsizlik ve ayrımcılık riski gibi potansiyel hatalar adaletsiz sonuçlar doğurabileceği için olumsuz etkiler olarak ifade edilmektedir. Ayrıca YZ ve insan etkileşimi eksikliklerinin toplumda güvensizlik yaratabileceği unutulmamalıdır.

Sonuç ve Öneriler

YZ tabanlı yargı sistemleri, hız ve verimlilik gibi avantajlar sunarken, algoritma hataları ve şeffaflık eksiklikleri gibi olumsuz etkiler de yaratmaktadır. Bu sistemlerin etkin bir şekilde çalışabilmesi için doğru veri girişi, şeffaflık ve açıklanabilirlik sağlanmalıdır. Ayrıca, yargıçların rolü tamamen devredilmemeli, YZ yalnızca bir araç olarak kullanılmalıdır. YZ'nin güvenilirliğini artırmak için sürekli izleme ve eğitim önemlidir. Böylece, adaletin daha verimli sağlanmasına katkı sağlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ (YZ), Yargı Sistemi, Yargıya Duyulan Güven, Şeffaflık, Adalet, Algoritma Hataları, Hız ve Verimlilik.

* Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, e-mail: diclebrfkl@gmail.com.

YAPAY ZEKÂ VE HUKUKİ DANIŞMANLIK

Helin ŞİMŞEK*
Beyza OĞUZHAN**
İlayda Buse BULUT***

Yapay zekâ, bilgisayarların ve diğer makinelerin insanlara benzer şekilde düşünmesini, öğrenmesini ve problem çözmesini sağlayan bir teknoloji alanıdır. Bu teknoloji, bilgi işleme, öğrenme ve karar verme yeteneklerini bilgisayar sistemlerine kazandırmayı hedefler. Yapay zekânın temel amacı, insanın karmaşık bilişsel yeteneklerini simüle ederek çeşitli alanlarda etkinlik sağlamaktır. Bu, dil anlama, görsel algılama, konuşma tanıma, oyun oynama, veri analizi ve robotik gibi geniş bir uygulama yelpazesini kapsamaktadır. Bunun ardından yapay zekânın hukuki niteliğini inceleyecek olursak; doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler şu şekilde beş başlık altında toplanabilir:

Eşya niteliğinde olduğu görüşü.

Kişi niteliğinde olduğu görüşü.

Tüzel kişiliğe sahip olduğu görüşü.

Elektronik kişiliğe sahip olduğu görüşü.

Eser niteliğinde olduğu görüşü.

Avrupa Parlamentosu'nun 27.01.2017 tarihli raporunda da yapay zekâ için kişi ve tüzel kişilikten farklı olarak yeni bir «elektronik kişilik» oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu, hukuki sorumlulukların ve hakların yeniden tanımlanmasını gerektiren önemli bir öneridir. Hukuki danışmanlık, bireylerin, şirketlerin veya kurumların hukuki sorunlarını çözmek, yasal haklarını ve yükümlülüklerini anlamalarına yardımcı olmak amacıyla uzman hukukçular tarafından verilen bir hizmettir. Bu hizmet, hukukun çeşitli alanlarını kapsayabilir ve genellikle avukatlar veya hukuk danışmanları tarafından sunulur. Kapsamında ise sözleşme hazırlamak ve incelemek, dava öncesi rehberlik, yasal risklerin analizi, uyum danışmanlığı ve hakların korunmasını içerir. Yapay zekânın hukuki danışmanlıkta kullanımı ise, hukuki danışmanlık, bireylerin, şirketlerin ve kurumların hukuki sorunlarını çözmek, yasal hak ve yükümlülüklerini anlamalarına yardımcı olmak amacıyla verilen bir hizmettir. Bu hizmet, sözleşme hazırlama, dava öncesi rehberlik, yasal risklerin analizi ve uyum danışmanlığı gibi alanları kapsamaktadır. Yapay zekâ, bu alanda önemli yenilikler ve fırsatlar sunmaktadır.

Yapay zekânın olumlu yönlerini birkaç başlık altında ele alınacak olursak da;

Sözleşme Analizi ve Yönetimi: Yapay zekâ, karmaşık sözleşmeleri hızlı bir şekilde analiz ederek potansiyel riskleri ve hataları tespit edebilir. Örneğin, büyük şirketlerde kullanılan yapay zekâ sistemleri, yüzlerce sayfalık sözleşmeleri dakikalar içinde inceleyerek hatalı maddeleri işaretleyebilir.

Risk Değerlendirmesi: Mahkeme kararlarının önceki örneklerine dayanarak olası dava sonuçlarını tahmin edebilir. Bu, müvekkillerin dava açıp açmama konusunda bilinçli kararlar almasına yardımcı olur.

Hukuki Araştırmalar: Yapay zekâ sistemleri, binlerce hukuki dokümanı tarayarak belirli bir konuyla ilgili en alakalı mevzuatı ve içtihatları kısa sürede sunabilir. Bu, avukatların zamandan tasarruf etmelerini sağlar.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: helinsimsek06@gmail.com.

** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: beyzaoguzhan05@gmail.com .

*** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: bulutlaydabuse@gmail.com.

Verimlilik ve Maliyet Azaltma: Manuel süreçlerin otomatikleştirilmesi, hem zaman kazandırır hem de maliyetleri düşürür. Böylece daha fazla insan hukuki hizmetlere erişim sağlayabilir.

Yapay zekânın olumsuz yönlerini ise şu başlıklar altında değerlendirebiliriz;

Veri Önyargısı ve Ayrımcılık: Yapay zekânın eğitildiği veri setlerinde bulunan önyargılar, hukuki süreçlerde adaletsizliğe yol açabilir. Örneğin, belirli gruplar aleyhine önyargılı karar önerileri sunabilir.

Gizlilik ve Veri Güvenliği: Hukuki süreçlerde kullanılan hassas verilerin yapay zekâ sistemlerinde işlenmesi, veri sızıntısı ve kötüye kullanım risklerini artırabilir.

İnsan İstihdamı: Hukuki süreçlerin otomasyonu, özellikle rutin işlerde çalışan avukat ve yardımcı personelin iş kaybına uğramasına yol açabilir.

Şeffaflık Eksikliği: Yapay zekâ sistemlerinin karar alma süreçleri genellikle karmaşık algoritmalarla işlediğinden, bu süreçlerin anlaşılması zor olabilir. Bu durum, müvekkillerin ve hukukçuların sistemlere güvenini zedeleyebilir.

Etik ve Hukuki Düzenlemelerin Eksikliği: Yapay zekânın yanlış veya kötü niyetli kullanımını önleyecek yeterli hukuki düzenlemelerin bulunmaması, sektörde ciddi sorunlara neden olabilir.

Sonuç olarak, yapay zekânın hukuki danışmanlık alanında kullanımı, hem araştırmacılar hem de uygulayıcılar için büyük fırsatlar sunarken, aynı zamanda dikkat edilmesi gereken önemli etik ve hukuki soruları gündeme getirmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Hukuki Danışmanlık, Yapay Zekânın Hukuk Firmalarında Uygulanması, Yapay Zekânın Hukuki Danışmanlıkta Kullanılması.

HUKUK MESLEKLERİ VE YAPAY ZEKÂ

Emre YAPAR*

Günümüz internet ortamında sınırsız veri yer almaktadır. Bu veriye ulaşma ve tarama hızı insan kabiliyetinin çok üzerindedir. Yapay zekâ tabanlı teknolojilerden beslenen; sesli veya yazılı komutlar ile diyalog kuran bilgisayar programlarının çalışması veri güvenliğinin sağlıklı olmadığı durumlarda tafisi mümkün olmayan hatalara yol açabilir. Ancak bahsedilen programlar ile güvenilir veri üzerinde yapılacak işlemler günümüzde insanın yaşamında çok büyük kolaylıklar ve hız kazanabileceği şüphesizdir.

Hukuk meslek mensuplarınca hukukun temel kaynağı olan kanunlar, içtihatlar ve diğer mevzuatların taranması, okunması çok uzun zaman alacağı ve meşakkatli bir iş olduğundan; yapay zekâ temelli bilgisayar programları vasıtasıyla bahsi geçen işlemleri çok süratli ve güvenli bir şekilde yapılabileceğinden, hukuk meslekleri mensupları için yapay zekânın iyi bir asistan olarak kullanılabileceğini değerlendiriyorum.

Adli ve idari yargı hâkimliğinde yapay zekâ tabanlı bilgisayar programları kullanılarak hakime bilirkişi raporu gibi takdiri delil oluşturulabileceğini,

Hukuki mevzuat oluşturularak mahkeme esnasında sanık ve tanık ifadelerinde ifade alınma esnasında sensörler aracılığıyla kişinin doğruyu söyleyip söylemediği konusunda savcıcı ve hakimi yönlendirebileceğini,

Arbuluculuğun dava şartı olduğu davalarda tarafların arasındaki uyuşmazlık konuları yapay zekâ temelli bilgisayar programları üzerinde veri girişleriyle benzer dava kararları ışığında hüküm tesis ettirilebileceği,

Avukatlık mesleğinin araştırma, hukuk belgelerinin incelenmesi, emsal karar arama gibi işlemlerin yapay zekâ temelli bilgisayar programları üzerinden çok hızlı bir şekilde yapılabileceği,

Adli sicil kayıtlarının incelenmesinde suça yatkın olan kişinin safahatında küçük ve basit suçlarla başlayarak karmaşık ve kompleks suçlar işlediği görülmektedir.

Savcılıkların iş yükünü azaltmak için, her ne kadar önleyici kolluk görevi hukuk meslek mensupları dışındaki meslek gruplarına ait olsa da savcılara tanınacak yeni yetkilerle kişinin suç safahatı, gelir durumu, çalışıp çalışmadığı, 1'nci Derece kanuni yakınların suç kayıtları, sağlık raporları, kullandığı ilaçlar ve benzeri veriler üzerinden yapay zekâ temelli bilgisayar programlarıyla suçlu profillileri verileri girilerek adli sicil kaydı bulunan kişiler için potansiyel suç işleme eğilimleri kategorisi oluşturulabilir. Kategoriyeye alınan kişilere savcılık talebiyle hakim kararıyla tedbirler uygulanabileceğini (aile ve sosyal politikalar bakanlığı ilgili birimlerine, İŞKUR, uyuşturucuyla mücadele merkezlerine ve kolluğa tedbir uygulanması için bildirilebilir),

Noter işlemleriyle ilgili, kişilerin noterlere şahsi müracaatlarını yapmadan e- imza kullanarak internet ortamında sesli mesajlarla çok hızlı bir şekilde 7 gün 24 saat noterlik faaliyetlerini gerçekleştirebileceklerini değerlendiriyorum.

Sonuç olarak hukuk mesleklerinin tümünde yapay zekâ temelli bilgisayar programları yardımcı bir asistan olarak kullanılabileceğini düşünüyorum bu sayede kişilerin adaletten bekledikleri makul sürede hakkaniyetli yargı kararlarının oluşturulabileceğini değerlendiriyorum. Zamanı çok önemli olduğu günümüzde yapay zekâyla sağlanabilecek hız ve güvenin daha yaşanabilir toplum oluşturmada bir araç olabileceğini değerlendiriyorum. Geciken adaletin kişiler üzerinde oluşturduğu duyguyu da Shakespeare atfedilen “Cevabın o kadar gecikti ki sorduğum soruyu unuttum” sözünüle tanımlamak istiyorum.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: emreyapar65@gmail.com.

Olayların değerlendirilmesinde vicdani kanaat ve hafifletici sebeplerin nüansının yapay zekâ ile yakalayamayacağından hukuk mesleklerinin yerine yapay zekânın geçmesi günümüz için mümkün olmadığını değerlendiriyorum, ancak hukuk mesleklerinde makul sürenin oluşturulmasında ve güvenin sağlanmasında yardımcı asistan görevi üstlenebilir. Yapacağım sunum da hukuk meslekleri mensuplarının yaptığı görevlerde yapay zekâ temelli bilgisayar programlarıyla desteklenmesi halinde hukuk sistemimiz için oluşturacağı fayda ve mahsurları değerlendireceğim.

Anahtar Sözcükler: Veri, zaman, yardımcı asistan, vicdani kanaat.

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

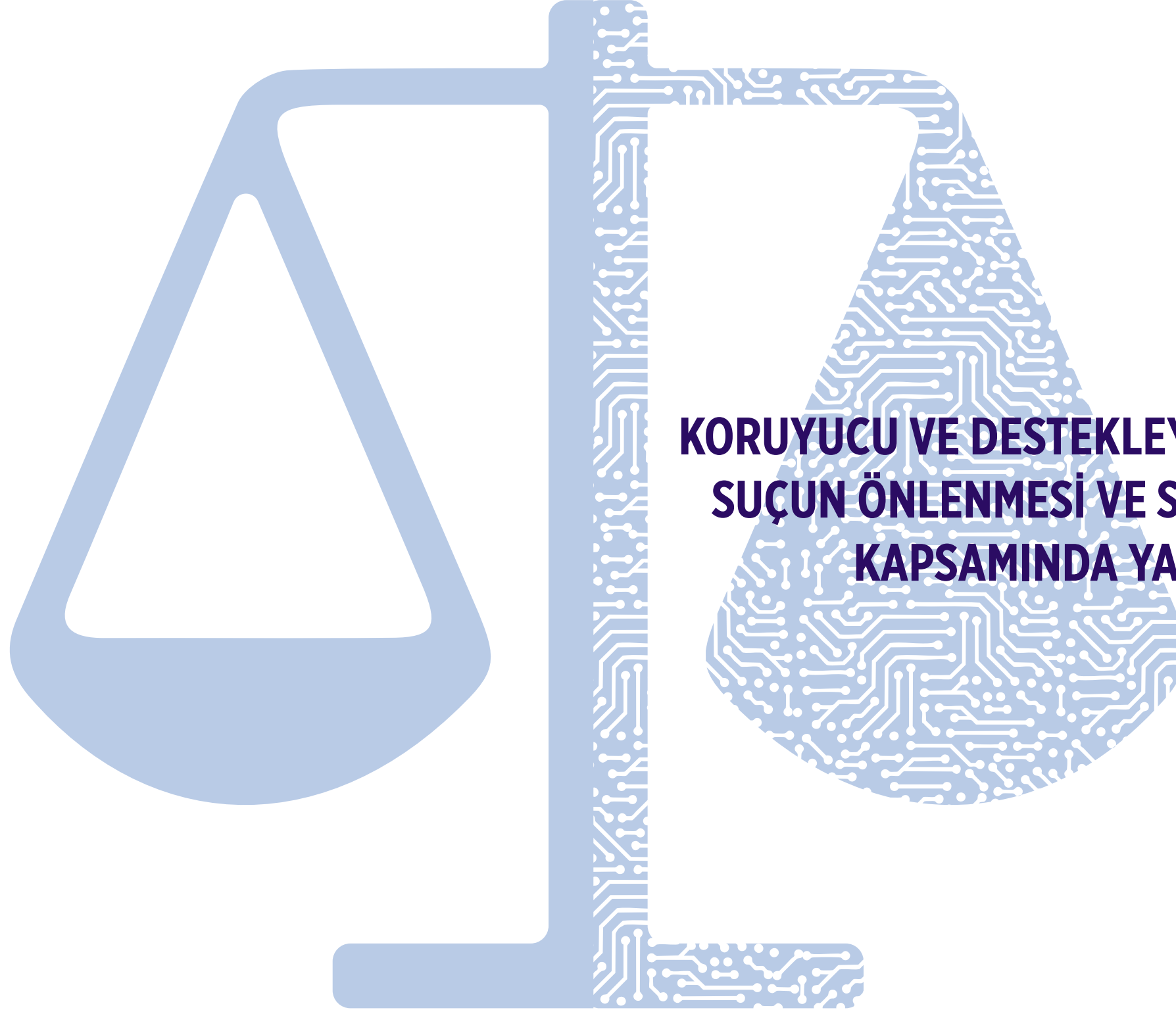
**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLER, SUÇUN ÖNLENMESİ VE SUÇLUNUN ISLAHI KAPSAMINDA YAPAY ZEKÂ

SUÇUN ÖNLENMESİNDE YAPAY ZEKÂNIN İŞLEVİ

Fereshteh SHADEMANPOOR*

Günümüz dünyasında dijital teknolojilerin dramatik bir şekilde yaygınlaşması ve büyümesiyle birlikte yapay zekâ tüm bilimlerini gölgede bırakmış, öyle ki neredeyse farklı bilimlerle iç içe olduğu söylenebilir. Herhangi bir alanda yapay zekânın varlığı ile o alandaki ilgili konuların doğruluğu ve kalitesi artar ve daha iyi sonuç elde edilir.

Yukarıdakiler göz önüne alındığında yapay zekânın yargı ve hukuk bilimlerine de girdiğini ve yargı sistemine yardımcı olduğunu kabul etmek gerekir. Hukuk uzmanları suçları tespit etmek ve suçluları takip etmek için yapay zekâyı kullanıyor. Cezai ve hukuki suçlarda yapay zekâ, suç işlemekten önce, suçun işlenmesi sırasında ve son olarak yargılama aşamasında ve sonrasında olmak üzere üç aşamada yargı görevlilerinin, avukatların, hâkimlerin ve adli tıp çalışanlarının yardımına koşabilmektedir.

Suçun keşfedilmesi, yüksek riskli ve suça yatkın zaman ve mekânların önceden elde edilen veriler yardımıyla belirlenerek devriyelerin optimize edilmesi, çeşitli verilerin analiz edilerek yüksek riskli kişilerin belirlenmesi ve daha birçok durum, yapay zekânın teknolojisi önemli ve öne çıkan rolünü göstermektedir. Başka bir deyişle, Birincisi suçun önlenmesidir, bu aşamada yapay zekânın gücü ve etkisi iyice duyuyor.

Bu yazıda şu konuları kısaca açıklama yapacağız: Yapay zekânın suçun önlenmesinde kullanımının genel ve kısa ama faydalı bir tanımının yanı sıra, yapay zekânın bazı suçların önlenmesindeki etkin rolü; Hırsızlık ve dolandırıcılık gibi mala karşı suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı gibi uyuşturucu suçları, kara para aklama gibi mali ve ekonomik suçlar ve internet dolandırıcılığı gibi bilgisayar suçları araştırılmalıdır.

* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi. E-mail: fshademan08@gmail.com. ORCID ID: 0009-0009-0291-9516.

KORUMA TEDBİRLERİ AÇISINDAN YAPAY ZEKÂNIN KULLANIMI: 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ALINAN TEDBİR KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Umutcan NAYIR*

Giriş

Değişen ve gelişen dünya düzeninde yapay zekânın yalnızca bilişimle sınırlı alanlarda değil, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler ve sanat gibi çeşitli alanlarda etkili olduğu görülmektedir. Yapay zekâ her geçen gün gelişmeye devam ederken, bu gelişmeler canlıların yaşamlarını da önemli ölçüde etkilemektedir. Bireyin çeşitli ihtiyaçları ve gereksinimlerine yönelik kullanılabilecek olan yapay zekânın etkileri üzerine tartışılan alanlardan biri olarak hukuk alanında etkili bir yapay zekâ sistemi geliştirebilmek için ilk ve en önemli adımlardan biri verilerin toplanmasıdır. Verilerin toplanması ile birlikte hukuk sistemi içerisinde yapay zekânın kullanılabileceği alanlar ve bu alanlara bağlı ihtiyaçların belirlenmesi de mümkün olacaktır. Türkiye’de yasal mevzuata bağlı olarak uygulanan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ilişkin verilerinin toplanması, analizi ve etkililiğinin değerlendirmesinde yapay zekânın kullanımı, mevcut mekanizmaların güçlenmesi ve etkili politikaların oluşturulmasında son derece önemlidir. Yapay zekânın tüm bu etkilerinin yanı sıra keşfedilmeyi bekleyen birçok faydasının olabileceği de öngörülmektedir.

Amaç ve Kapsam

Bu çalışmanın amacı, 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamında şiddete maruz bırakılan kişileri fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal açıdan korumak amacıyla alınan tedbir kararlarının uygulanmasında, yapay zekâ kullanımının etkilerini keşfetmektir. Çalışmanın kapsamı, 6284 sayılı kanun kapsamında alınan barınma, maddi yardım, gizlilik, sağlık, eğitim ve psikososyal desteğe yönelik daha önce alınmış kararların incelenmesi, vaka öykülerinin değerlendirilmesi ve yapay zekânın mevcut uygulama üzerindeki etkilerinin neler olabileceğine odaklanmaktadır. Gizlilik, mahremiyet ve unutulma hakları kapsamında ilgili kararlar incelenirken vaka öykülerinde herhangi bir kişisel bilgiye yer verilmeyecektir.

Sonuç

6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamında barınma, maddi yardım, gizlilik, sağlık, eğitim ve psikososyal destek gereksinimlerine yönelik uygulanan tedbir kararlarında yapay zekânın uygulamalar üzerindeki etkisi, yalnızca geçmiş kararların değerlendirilmesine katkı sağlamakla kalmayıp, gelecekte alınacak kararlar üzerinde de olumlu bir etki yaratması beklenmektedir. Buna bağlı olarak, geçmişte alınan tedbir kararları üzerinden yapılacak inceleme ile birlikte, yapay zekânın kullanımının etkili uygulamalar için katkısının neler olabileceği üzerine öneriler geliştirilebilecek ve yapay zekânın yetersiz kalabileceği noktalar değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: 6284 Sayılı Kanun, Koruyucu-Önleyici Tedbir Kararları, Yapay Zekâ.

* Sosyal Hizmet Uzmanı; Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi; e-mail: umtnavir@gmail.com.

5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU: KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLER VE YAPAY ZEKÂ

Furkan Muzaffer ALATAŞ*

Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) risk altında olan ve suça sürüklenen çocukları korumak amacıyla bazı temel düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenlemeler Kanunda, “Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler” başlığı altında yer almıştır. Danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma olmak üzere beş tedbir kararı bulunmaktadır. Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeyi kapsamaktadır. Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesini içerir. Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesini ifade eder. Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasını kapsamaktadır. Barınma tedbiri ise barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamayı kapsamaktadır. Bir çocuk için bu tedbir kararlarının verilmesinde sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılan değerlendirme ve bu değerlendirme sonucu hazırlanan Sosyal İnceleme Raporu esas alınmaktadır. Çocuklara ilişkin değerlendirmenin her çocuk özelinde titizlikle ve o çocuğa özgü yapılması gereklidir.

Son dönemlerde yapay zekânın farklı alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Çocuklarla sosyal hizmet alanında da yapay zekâ kullanımı karşımıza çıkabilmektedir. Ancak çocuklarla çalışırken sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılacak değerlendirmenin yapay zekâ destekli olmasının İonna Kuçuradi’nin doğru değerlendirme kavramına ters olarak, indirgemeci bir şekilde değerlendirme yapma, müracaatçıları ve olgu/olayları standardize etme durumuna düşmesi olasıdır. Bu çalışmada yapay zekânın çocuk koruma alanında kullanımına ilişkin bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: SİR Raporu, Standartlaştırma ve İndirgemecilik, Yapay Zekâ ve Sosyal Hizmet, Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler, Çocuk Hakları, Çocuğun Yüksek Yararı, Yapay Zekâ Destekli Değerlendirme.

* Sosyal Hizmet Uzmanı; Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi; e-mail: fmalatas@gmail.com.

SUÇUN ÖNLENMESİNDE YAPAY ZEKÂNIN KULLANIMI

Furkan KİRAZ*

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Ceza Kanununun Amacı” başlıklı birinci maddesinde görüleceği üzere toplum barışını korumak ve suç işlenmesini önlemek oldukça önemlidir ve bu konuya ehemmiyet göstermek gerekir. Bu amacın, yani suçun önlenmesi amacının önemini birçok gerekçe göstererek vurgulamak mümkündür. Kişilerin hukuken korunan değerlerinin gördüğü zararı telafi edebilmek çoğu zaman hiç zarar görmediği takdirde sağlanan durumdan daha güç olmaktadır. Suç teşkil eden bir fiil sonucu hayatını kaybetmiş, vücut bütünlüğü bozulmuş ya da manevi kişiliği onarılamayacak derecede yıkım görmüş kişilerin uğradığı zarar; ceza adaleti sisteminin suçun failini cezalandırması ve belki buna ek olarak mağdurun lehine birtakım tazminatların gündeme gelmesi ile telafi edilemeyecektir. Tam da bu noktada telafi edilemeyecek zararların oluşmadan önlenmesi gündeme gelmektedir.

Ceza adaleti sisteminin önleyici suç politikaları için kullanabileceği çeşitli yöntemler bulunmakla beraber bu yöntemleri uygularken çağımızın nimetlerinden olan teknolojik araçlardan yararlanmamasını beklemek, modern dünyanın gerekleriyle örtüşmemektedir. Özellikle de kentleşme (bazen de metropolleşme) neticesinde toplumsal alanların düzeninin sağlanması gibi konularda birtakım teknolojik araçların kullanılması zorunlu hale gelmiştir. Bu konuda ilk akla gelen cihazlardan biri ise güvenlik kamera sistemleridir. ‘Önleyici Polislik’ olarak kapsamını genişletebileceğimiz idari kolluk alanına yoğunlaşmış faaliyetler çoğunlukla suç fiiline odaklanmakta ve ceza adaleti sisteminin önleyicilik misyonuna tek başına yeterli gelmemektedir. Kuvvetli bir ilişki içerisinde olan ceza hukuku ve kriminoloji çalışmalarında da teknolojik imkanlardan yararlanılması gerektiği çıkarımını yapmak mümkündür. Yakın geçmişteki teknolojik gelişmeler neticesinde hayatımıza giren yapay zekâ, insan zekâsına özgü olan bilişsel fonksiyon ve becerileri gösteren yapay bir sistem olarak tanımlanabilir. Bir çok bilim ve meslek gruplarının işleyişlerine entegre etmek istedikleri yapay zekânın hukuk alanına dahil olması ülkemizde yeni yeni gündeme gelmektedir.

Yapay zekânın ceza muhakemesindeki rolünün (henüz yeni bir teknoloji olup sınırlarının keşfedilememiş olmasından ötürü) yardımcı nitelikte olması ve yargı sisteminin bundan faydalanarak iş yükünü azaltabileceği noktasında kalmakla birlikte yapay zekânın cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi ile ceza infaz hukukundaki koşullu salıverilme, denetimli serbestlik gibi durumlarda karar vericilere yol gösterici olabileceği, bu sayede verilerin hızlı ve kapsamlı bir biçimde değerlendirilebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çalışma, önleyici politikaların öneminden hareketle kollukta ve ceza hukuku bilimlerinde teknolojik bir araç olarak -birtakım bilimsel özelliklerine ve bu alandaki gelişmelere de değinerek- yapay zekânın kullanılabileceği alanları önermeyi hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Suçun önlenmesi, yapay zekâ, otonom yapay zekâ, önleyici polislik, kişisel alan.

* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: furkankiraz3808@gmail.com.

YAPAY ZEKÂ VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUK PERSPEKTİFİNDE SUÇLUNUN ISLAHI UYGULAMALARINDAKİ DEĞİŞİM

Berkalp ÇUBUK*

Suçlunun ıslahı, ceza adalet sistemlerinde tarih boyunca farklı yaklaşımlar ve anlayışlarla ele alınmıştır. İlk dönemlerde cezalandırma odaklı bir sistem öne çıkarken, ilerleyen yıllarda suçlunun rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması amaç haline gelmiştir. Günümüzde bu yaklaşımlar, karşılaştırmalı hukuk perspektifinde incelenmekte ve ülkelerin farklı yöntemleri insan doğasının zihinsel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarına dayalı olarak değerlendirilmektedir.

Karşılaştırmalı Hukuk Perspektifinde Suçlunun Islahı

Farklı ülkelerde benimsenen ıslah yöntemleri, toplumsal beklentiler ve suçlunun iyileştirilmesine yönelik bilimsel yaklaşımlar üzerinden şekillenmiştir. Bazı sistemler, suçluların sorumluluk bilincini artırmayı ve sosyal entegrasyonu desteklemeyi hedeflerken, diğerleri daha bireyselleştirilmiş iyileştirme süreçlerine odaklanmaktadır. Ancak, bu yöntemlerin ne derece etkili olduğu ve bireylerin haklarını gözetip gözetmediği, eleştirel bir incelemeye tabi tutulmalıdır. Uygulamaların altında yatan sosyal ve psikolojik temeller kadar, bunların suçlunun ıslahına nasıl katkı sunduğu tartışılmalıdır.

Yapay Zekâ ve Islah Süreçlerindeki Değişim

Yapay zekâ (YZ), suçlunun ıslahı ve rehabilitasyon süreçlerinde artan bir şekilde kullanılmaktadır. Davranış analizinden psikolojik değerlendirmelere kadar birçok alanda faydalı olabilecek YZ uygulamaları, aynı zamanda bireysel mahremiyet ve etik sorunlar açısından riskler taşımaktadır. Ayrıca, YZ tabanlı çözümlerin bireylerin haklarına zarar vermeden, sosyal uyumu ve bireysel iyileşmeyi destekleyip destekleyemeyeceği, eleştirel bir perspektiften incelenmelidir.

Temel Haklar ve Özgürlükler Bağlamında Değerlendirme

Islah süreçlerinde bireylerin temel haklarının gözetilmesi önceliklidir. Rehabilitasyonun temel haklara uygun şekilde tasarlanması, uygunluğun tartışılması gerekmektedir. Islah politikalarının bireylerin yalnızca topluma uyumunu değil, aynı zamanda insan onurunu ve özgürlüğünü temel alarak şekillendirilmesi gerektiği açıktır.

Bu eleştirel çalışma, suçlunun ıslahına yönelik farklı ülkelerde uygulanan yöntemleri ve bu yöntemlerin dayandığı insan doğasına ilişkin gerekçeleri analiz etmekte; aynı zamanda yapay zekâ teknolojilerinin potansiyel faydalarını ve risklerini tartışmaya açmaktadır. Temel haklar perspektifinden yapılan bu inceleme, ıslah süreçlerinin insan hakları ve etik değerler ışığında yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: İnfaz hukukunda iyileştirme, insan hakları, yapay zekâ

* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: Oturum50@hotmail.com.

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

YAPAY ZEKÂ VE VERİ GÜVENLİĞİ

DEEFAKE VE YASAK CİHAZ VEYA PROGRAMLAR SUÇU (TCK M. 245/A)

Anıl KAYMAK*

İnsan becerilerini taklit edebilen yapay zekâ teknolojileri, son yıllarda oldukça hızlı bir şekilde gelişmektedir. Hayatımızın her alanında, yapay zekâ kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bu durum yapay zekâ kaynaklı hukuki sorunların artmasına neden olmaktadır. İngilizce deep learning (derin öğrenme) ve fake (sahte) kelimelerinin birleştirilmesiyle türemiş “deepfake”, yapay zekâ teknikleri marifetiyle, kişilerin yüz ifadelerinin, seslerinin, hareketlerinin gerçeğinden ayırt edilmesi oldukça zor şekilde taklit edilmesiyle sahte içerik oluşturulması olarak ifade edilebilir. Özellikle kişisel verilerin deepfake yoluyla manipülasyonu, ceza hukuku açısından çeşitli değerlendirilmelerin yapılmasını gerektirmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), deepfake ile doğrudan ilgili bir düzenlemeye yer vermemektedir. Ancak deepfake teknolojisinin kullanılmasıyla, TCK’da yer alan çeşitli suçların işlenmesi mümkündür.

24.03.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kanun ile eklenen TCK’nın “Yasak Cihaz veya Programlar” başlıklı 245/A maddesi uyarınca, “Bilişim Alanında Suçlar” bölümünde yer alan suçlar ile bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması şeklinde işlenebilen diğer suçların işlenmesi için bir cihazın, bilgisayar programının, şifrenin veya başkaca bir güvenlik kodunun yapılması veya oluşturulması halinde, bunların imal edilmesi, ithal edilmesi, sevk edilmesi, nakli, depolanması, kabul edilmesi, satışı, satışa arz edilmesi, satın alınması, başkalarına verilmesi veya bulundurulması cezalandırılmaktadır. Alt Komisyon Raporunda da ifade edildiği üzere, Avrupa Konseyi Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi’nin “Misuse of Devices” (Cihazların Kötüye Kullanımı) başlıklı 6. maddesiyle, sözleşmeye taraf devletler, bilişim suçlarının işlenmesini kolaylaştıran cihazların kötüye kullanılmasını cezalandırmaya davet edilmektedir. Binaenaleyh, yapılan düzenlemeyle, Avrupa Konseyi Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi’nde yer alan suç ve ceza politikasının benimsenmesi amaçlanmaktadır. TCK m. 245/A, deepfake teknolojisinin, münhasıran kanunun “Bilişim Alanında Suçlar” bölümünde yer alan suçlar ile bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılmasıyla işlenebilen diğer suçların işlenmesi için yapılması veya oluşturulması durumunda uygulama alanı bulabilecektir.

Kanunda yer alan “bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenebilen diğer suçlar” ifadesi, belirli bir grup suç tipini işaret etmemekle birlikte; dolandırıcılık, hakaret, tehdit, şantaj, özel hayatın gizliliğini ihlal suçları bu kapsamda değerlendirilmektedir. Örneğin, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek için deepfake içeriği oluşturulmasıyla TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçunun işlenmesi mümkündür. TCK 245/A hükmü kapsamında cezalandırılacak olan fiil, deepfake içeriklerinin söz konusu suçların işlenmesi için yapılması veya oluşturulması durumunda, bunu imal etme, ithal etme, sevk etme, nakletme, depolama, kabul etme, satma, satışa arz etme, satın alma, başkalarına verme veya bulundurmaktır. Bu düzenleme ile cezalandırma alanının son derece geniş tutulduğu ve hazırlık hareketi niteliğindeki hareketlerin cezalandırıldığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Deepfake, Yasak Cihaz, Yasak Program, Bilişim Suçları.

* Stajyer Avukat, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: anil.kaymak1@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2411-9622

CEZA MUHALEMESİNDE BİYOMETRİK VERİ TARAMA SİSTEMLERİNİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KAPSAMINDA DELİL NİTELİĞİ

Gül Yağmur YAVAŞOĞLU*

Biyometrik veriler kişilik kavramı içerisine yer almaktadır. Biyometrik verilerin toplanması, işlenmesi ve kullanılması kişisel verilerin korunması kapsamındadır. Kanuna göre biyometrik verilerin işlenilmesi açık rızaya bağlanmıştır. Bu nedenle söz konusu verilerin hukuka uygun bir biçimde toplanıp toplanmadığı bu verilerin ceza muhakemesi açısından delil değeri bakımından belirleyici olacaktır.

Biyometrik verilerin toplanması ve işlenmesinde açık rıza aranmaktadır. Biyometrik verilerin kullanımı artık günlük hayatın bir parçası haline gelmiş olup en basitinden cep telefonlarının kilit ekranlarında dahi bu veriler kullanılmaktadır. Bu kadar yaygın ve gelişmiş bir teknoloji den ceza muhakemesi hukukunda faydalanılmaması düşünülemez.

İstihbari ve önleyici kolluk amaçları dışında, münhasıran ceza muhakemesinde delil toplama aracı olarak biyometrik verilerin toplanmasına dair detaylı bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Esasen PVSK’da sınırlı olarak yer alan kimi düzenlemeler mevcuttur ancak delil elde etme yöntemi olarak bu hususun ayrıntılı bir düzenlemeye kavuşturulması gerekir. Örneğin delil olarak sunulan bir videodaki kişinin, şüpheli ya da mağdur olup olmadığı konusunda yapılacak yüz tanıma incelemesi için ilgilinin biyometrik verilerinin alınması gerekmekte olup bunun rızaya bağlı olup olmadığı ve hangi yöntemlerle yapılacağı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Biyometrik verilerin ceza muhakemesinde kullanılmasına dair bir diğer mesele de biyometrik veri taramasının diğer koruma tedbirleri ile olan ilişkisidir. Örneğin, umuma açık yerlerdeki kamera ve benzeri cihazların teknik araçlarla izleme tedbirinde, belirli bir biyometrik veriyi tespit ve takip etmek üzere programlanması ülkemizde yakın bir gelecekte mümkün olabilir. Ceza muhakemesi sürecinde toplanan biyometrik verilerin nerede, ne kadar süreyle depolanacağı ve bu verilerin güvenliğinin nasıl sağlanacağına dair düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler bir güvence oluşturacak doğrultuda ele alınmalıdır.

Netice olarak Ceza Muhakemesi Kanunu’na temel haklara müdahale edildiği noktaları kapsayan bir çerçeve kanun maddesi eklenmesi, biyometrik verilerin toplanması ve işlenmesi ile ilgili mevzuatta mevcut düzenlemeleri bir araya getiren ve ceza muhakemesi açısından bu verilerin toplanması, işlenmesi ve delil elde etme veya delil değerlendirme yöntemi olarak kullanılması hususlarını detaylı biçimde düzenleyen bir yönetmelik ihdas edilmesi yerinde olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Biyometrik veri, kişisel verilerin korunması, ceza Muhakemesinde delil, kişisel veri, delillerin değerlendirilmesi, koruma tedbirleri, temel haklar.

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kamu Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-0824-4275, e-mail: av.gulyagmuryavasoglu@gmail.com.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KAPSAMINDA YAPAY ZEKÂ

İlayda MENEVŞE*
Helinsu ÇAMKIRAN**

Bu bildiriye, yapay zekânın kişisel verilerin korunmasındaki rolü, yapay zekânın gelişiminin kişisel veriler üzerindeki olumsuz etkileri ve bu etkileri azaltmak için ulusal ve uluslararası boyutta yapılan düzenlemeler incelenecektir.

Günümüzde yapay zekâ teknikleri ve uygulamaları oldukça gelişme kaydetmiş ve yapay zekâ tabanlı sistemler birçok alanda yaşamı doğrudan etkilemeyi başarmıştır. Kullanım alanlarına bakıldığında; yapay zekânın sağlıktan ticarete, ulaşımdan pazarlamaya değin birçok alanda kullanıldığını görmek mümkündür. Yapay zekânın verilerle ikili bir ilişki içinde olduğu kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, yapay zekâ tabanlı sistemlerin, kullanıcılardan toplanan verileri nasıl kullandığı ve depoladığı tartışma konusu olmaktadır. Hukuki bir değerlendirme yapabilecek bilinç ve iradeye sahip olmadıklarından dolayı, işledikleri verilerin kişisel veri olup olmadığını veya kişilerin kişisel hak ve özgürlüklerini ihlal edip etmediklerini bilemezler. Bu sebeple ilgili düzenlemelerin yapay zekâyı doğru biçimde yönlendirmesi gerekmektedir. Yapay zekânın verileri nasıl topladığı ve kullandığına dair en dikkat çeken kararlardan biri İtalya Veri Koruma Otoritesi'nin vermiş olduğu karardır. ChatGPT'ye yönelik olan bu kararda dikkat çeken GDPR (Genel Veri Koruma Yönetmeliği) ihlalleri, ChatGPT tarafından verileri toplanan kullanıcılara ve diğer veri sahiplerine ChatGPT'nin kullanıcı kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin olarak açık ve şeffaf bir bilgilendirmenin yapılmaması, platformdaki algoritmaları eğitmek amacıyla kişisel verileri toplu olarak toplaması ve depolamasının yasal bir dayanağının bulunmaması, ChatGPT tarafından sağlanan bilgilerin her zaman gerçek veriler ile eşleşmemesi nedeniyle verilerin yanlış şekilde işlenmesi olarak belirtilmiştir. Bu kararda da görülebileceği üzere, yapay zekânın gelişiminin ve yaygınlaşmasının kişisel verilerin korunmasına olumsuz etkiler doğurduğu aşikardır. Uluslararası alanda güncel gelişmelerden biri olan, dünyanın ilk yapay zekâ yasası “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası” kabul edilmiş ve bu yasa yapay zekâ sistemlerinin güvenli, şeffaf, etik ve insan haklarına saygılı olmasını amaçlamıştır. Ayrıca uluslararası alanda, Yapay Zekâ Çerçeve Sözleşmesi de uluslararası alanda yapay zekâ konusunda hukuken bağlayıcı ilk sözleşme özelliği olarak karşımıza çıkmıştır.

Ulusal alanda ise, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası”nın uyumlaştırılması ile ilgili Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayınlanan Yapay Zekâ Alanında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler de ulusal alanda konu ile ilgili yapılan çalışmalar arasında önemini korumuştur. Kişisel verileri işleyen yapay zekâ sistemleri, bireylerin hak ve özgürlüklerine yönelik olarak ortaya çıkabilecek riskleri azaltmak ve kişisel verilerin gizlilik ve güvenliğini korumak için temel veri koruma ilkelerine uygun olmalıdır. Ancak bildiriye açıklanan sebeplerle, yapay zekânın gelişiminin ve yaygınlaşmasının kişisel verilerin korunmasına olumsuz etkiler doğurduğu ve bu olumsuz etkilerin kişisel verilerin kullanımında olması gereken temel ilkeleri ihlal ettiği hususu açıkça ortadadır.

Anahtar Sözcükler: Kişisel verilerin korunması, yapay zekâ.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: menevseilayda@gmail.com.

** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: helincamkirann@gmail.com.

DEEPFAKE TEKNOLOJİSİNİN SUÇLARDAKİ KULLANIMI VE HUKUKİ BOYUTU

Almıla GÖRÜR*

Deepfake, fotoğraf, video ve seslerde kişilerin yüzlerinin ve seslerinin yapay olarak değiştirilmesiyle oluşturulan içeriklere verilen isimdir. Deepfake araçlarıyla birlikte farklı görüntü ve seslerin istenilen kayıtların üstüne yüklenebilmesi, bu sayede gerçeğin olduğundan farklı sunulması söz konusudur. Ancak buradaki görüntü, ses değiştirme biraz farklıdır: Deepfake, sıradan fotomontaj tekniklerinin aksine, doğrudan insan müdahalesiyle değil, yapay zekâ algoritmalarıyla üretilen bir teknolojidir.

Bu teknoloji, büyük veri setleriyle eğitilmiş derin öğrenme algoritmaları (deep learning) kullanılarak, gerçekçi ama sahte görüntüler ve sesler oluşturur. Başlangıçta eğlence ve sanat dünyasında popülerlik kazanmış olan deepfake teknolojisi, film endüstrisinde aksiyon sahneleri, dijital ikizlerin oluşturulması ve eski görüntülerin yeniden canlandırılması gibi yaratıcı alanlarda kullanılmıştır. Ancak, bu teknoloji zamanla kötüye kullanılmaya başlanmış, özellikle sahte haberler, siyasette manipülasyon, dezenformasyon ve şantaj gibi suçlarda etkili bir araç haline gelmiştir. Ayrıca, intikam pornoları gibi mağdurlar üzerinde kalıcı olumsuz etkiler bırakabilecek içerikler oluşturmak amacıyla da kullanılmaktadır. Bu kötüye kullanımlar, deepfake'in potansiyel tehlikelerini ve toplumda yaratabileceği olumsuz sonuçları gözler önüne sermektedir. Bu manada deepfake içerikleri ile meydana gelen dezenformasyonun engellemesi için hukuk düzenlemelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Deepfake teknolojisi, özellikle şantaj, dolandırıcılık ve kişilik haklarına saldırı gibi suçlarda etkili bir araç haline gelmiştir. Şantaj amacıyla kullanılmasına örnek olarak, ayrılmış çiftler arasında kişisel görüntülerin manipüle edilmesiyle ‘intikam pornoları’ oluşturulmakta, bu da mağdurlar üzerinde Olumsuz psikolojik etkiler bırakmaktadır. Ayrıca, dolandırıcılık amacıyla, ünlülerin veya siyasilerin sahte ses ve video kayıtları üretilerek, onlardan sahte talepler veya kararlar yapılabiliyor. Bu, hem bireysel hem de toplumsal güveni sarsan ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Diğer yandan, siyasette manipülasyon amacıyla, seçmenlerin tercihlerini etkilemeye yönelik sahte mesajlar yayılmakta ve toplumda güvensizlik yaratılmaktadır. Bu tür kötüye kullanımlar, bireylerin haklarını ihlal etmekle kalmayıp, toplumsal düzeni de tehdit etmektedir. Sonuç olarak, deepfake teknolojisi toplumsal ve hukuki anlamda ciddi tehditler oluşturmakta ve bu tehditlere karşı etkili bir mücadelenin başlatılması gerekmektedir. Yapay zekâ tabanlı tespit sistemleri ve özel yasal düzenlemelerle, bu teknolojinin kötüye kullanımının önüne geçilmesi sağlanabilir. Ayrıca, devletlerin ve uluslararası organizasyonların, deepfake ile suç işleyen kişileri cezalandırması gerektiği gibi, buna önayak olabilecek yapay zekâ sistemleri hakkında sınır çizilmesi önemlidir. Toplumda farkındalık yaratmak adına, medya okuryazarlığına yönelik eğitim programları hayata geçirilerek, bireylerin dijital dünyada karşılaştıkları tehditlere karşı daha bilinçli olmaları sağlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Deepfake teknolojisi, derin öğrenme (deep learning), kişilik hakları, siyaset ve manipülasyon, yapay zekâ algoritmaları.

* Başkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, e-mail: almilagorur@gmail.com.

YAPAY ZEKÂ VE CİNSEL SUÇLAR: DEEPFAKE TEKNOLOJİSİ’NİN ETKİSİ

Emin Efe EROL*

İnsanlık, tarihi boyunca üreten ve bu ürettiklerini geliştiren bir yapıya sahip olmuş ve bu üretim ve gelişim insanın dünya üzerinde harcadığı vakit arttıkça ivmelenmiştir. Artık çağımızın en büyük buluşu olan internet ile insanlığın birbiri arasındaki iletişim hiç olmadığı kadar artmış ve bu artış sayesinde ceza hukukunun belki yüzyıllar içinde kendine sorun edemeyeceği konuları sadece birkaç on yılda mağduriyet hikayelerine bile çevirmiştir. Yeri geldiği zaman mağduriyet yeri geldiği zaman ise en büyük çareleri yaratan internetin ve onun sağladığı iletişim ile doğan teknoloji çağının bugünlerde bize verdiği son oyuncağı ise Yapay Zekâ’dır.

Yapay Zekâ, bir yazılımın sınırlı da olsa insani özellikler olan öğrenme, geliştirme ve sorun çözme uygulamalarıyla sistemlere verilen genel isimdir. Hepimizin de düşünebileceği gibi insanın olduğu yerde cinsellik dürtüsü ve dürtülerin olduğu yerde buna sahip çıkamamaktan doğan suçların var olacağı, bu suçların ise artık en yeni “silahımız” olan Yapay Zekâ kullanılarak işlenmesinin kaçınılmaz olduğu gözler önündedir. Cinsel suçlar bakımından ise Yapay Zekâ’nın en yoğun kullanım şekli Deepfake Teknolojisi vasıtasıyla üretilen cinsel içerikli videolar ve fotoğraflardan oluşmaktadır. Deepfake Teknolojisi adını İngilizcedeki “Deep Learning” ve “Fake Content” kelimelerinin birleşiminden almaktadır ve esas itibarıyla, mevcut videolara ve fotoğraflara ek görüntü, ses ve hareket eklenmesi ile gerçekçi medya ürünleri yaratan Yapay Zekâ teknolojilerine verilen genel isimdir. Bu teknoloji her ne kadar yer yer film endüstrisinde ve sadece eğlence amaçlı sosyal medya platformlarındaki içeriklerde kullanılsa da ceza hukukunu ilgilendiren kısmı bu teknolojinin dolandırma amaçlı yanıltıcı içerikler ve daha çok da cinsel içerikli medya ürünlerinin üretilmesinde kullanılmasıdır. Başka bir açıdan ise bu mağduriyetler sadece ceza hukuku açısından değil özel hukuk açısından Türk Hukuku’nda, TMK madde 24 uyarınca kişilik haklarına yapılan saldırı ve TBK’nın ilgili hükümleri gereğince haksız fiil ve vekâletsiz iş görme hükümlerinin uygulanacağı alanlar doğurmaktadır. Daha derin bir bakış açısıyla, fikri mülkiyet hukukuna bile konu olabileceği, çünkü her ne kadar üstüne teknoloji ile ekler yapılan bu videolar cinsel içerikli olsa da bir fikri mülkiyet emeğinin ürünü olabileceğinden bahsedilebilir.

Deepfake teknolojisi ile üretilen cinsel içerikli medya ürünleri ceza hukukuna sık sık “İntikam Pornosu” olarak tabir edilen, kişinin genelde eski partnerinin veya tanıdığı bir kişinin cinsel içeriğe sahip video ve fotoğraflarının paylaşması sebebiyle konu olmaktadır. Bu teknoloji ile üretilen “İntikam Pornolarında” her ne kadar gerçekten kişiye ait bir cinsel içerikli medyanın yayınlanması konu değilse de teknolojinin sağladığı olanak ile kişinin söz konusu videoda varlığı görüntü olarak gerçeğe çok yakınlaştırılmaktadır. Bu tür videoların yayınlanması Türk Ceza Kanunun 134. Maddesindeki Özel Hayatın Gizliliğini İhlal ve eğer şartları sağlanırsa aynı kanunun 226. Maddesindeki Müstehcenlik suçunu oluşturacağı düşünülmektedir. Ve yine aynı tür teknoloji kullanılarak üretilen cinsel içerikli medyaların Türk Ceza Kanunu’nun 107. Maddesindeki Şantaj suçu için bir araç olarak kullanılabilirliği de görülmüştür. Fakat aslında bu tür medyaların üretilmesinin ve yayınlanmasının kanunlarımızda cinsel tacizin bir türü olarak düzenlenmesinin gerekliliğini ilerleyen yıllarda göreceğimizi düşünmekteyiz. Hatta ABD, Kanada ve İngiltere devletlerinde bu konunun cinsel bir suç olarak kabul edilmesi şeklinde yasal düzenlemeler yapılması için adımlar atılmıştır.

Sonuç olarak, ilerleyen yıllarda uzunca tartışacağımız bir konu olan Yapay Zekâ’nın ve Deepfake Teknolojisi’nin cinsel suçlardaki etkisi gittikçe artmaktadır. Görülmektedir ki yeni tür teknolojiler ile cinsel suçlar, kişinin fiziki beden bütünlüğünden hatta gerçekliğinden tamamen ayrılabilir. Daha fazla mağduriyet ortaya çıkmadan teknolojinin araç olduğu yeni tür suçlar hakkında hukuki düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Cinsel taciz, cinsel suçlar, deepfake, intikam pornosu, yapay zekâ, video, cinsel içerik, şantaj, özel hayatın gizliliğini ihlal, müstehcenlik, teknoloji, medya.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: eminefeerol@gmail.com

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

YAPAY ZEKÂNIN HUKUKİ STATÜSÜ

YAPAY ZEKÂNIN İŞLENEN SUÇUN MAĞDURU/ZARAR GÖRENI OLUP OLAMAYACAĞINA DAİR DEĞERLENDİRMELER

Muharrem Egemen GÜRSES*

Ceza hukuku bağlamında mağdur ve suçtan zarar gören kavramları farklı anlamlara gelmekle birlikte söz konusu sıfatlara sahip olabilmek için hukuk nezdinde gerçek veya tüzel kişi olarak tanınmış olmak gerekmektedir. Yapay zekâ özelinde “mağdur” kavramını tartışabilmek için öncelikle yapay zekâya karşı gerçekleştirilmiş suç unsuru ihtiva eden bir fiilin varlığı gerekmektedir. Yapay zekâya yönelik gerçekleştirilen fiil tespit edildikten sonra ise yapay zekânın hukuki statüsüne ilişkin tespit ve değerlendirmelerde bulunulması gerekmektedir.

Yapay zekâya ilişkin bazı devletlerle uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan birtakım yasal düzenlemeler bulunmakla birlikte ilgili mevzuatlarda yapay zekânın hukuki statüsüne ilişkin net bir değerlendirmenin bulunmadığı gözlemlenmektedir. Öğretimde yapay zekânın hukuki statüye ihtiyacı olmadığını iddia eden ve yapay zekânın hukuki statüye ihtiyacı olduğunu savunan görüşler mevcuttur. Yapay zekânın hukuki statüye ihtiyacı olmadığını iddia eden popüler görüşler kendi içerisinde; eşya, kölelik, sınırlı ehliyet/kısıtlılık, tam ehliyetsizlik ve yapay zekânın cenin statüsüyle benzer olduğunu iddia eden görüşler olmak üzere beşe ayrılmaktadır. Yapay zekânın hukuki statüye sahip olduğunu savunan popüler görüşler ise kendi içerisinde; tüzel kişilik, yapay vekil/temsilci, elektronik kişilik ve insan olmayan kişi görüşü olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Yapay zekânın hukuki kişiliği bulunmadığı görüşünün kabulü halinde yapay zekânın suçun mağduru olamayacağının kabulü gerekmektedir. Bu ihtimalde; mala zarar verme, hırsızlık veya bilişim alanında işlenen suçlar başta olmak üzere farklı suçların varlığı ve bu suçların gerçek/ tüzel kişi mağdurları olabileceği opsiyonu gündeme gelecektir. Ancak hukuki kişilik atfedilmesi halinde benimsenen görüşe göre ise yapay zekânın suçun mağduru mu yoksa zarar göreni mi olabileceği bilgisi başta olmak üzere genel çerçevede varılan sonuç değişkenlik gösterecektir.

Günümüzde ekseriyetle kabul edilen görüş, yapay zekânın ceza hukuku bağlamında mağdur olarak değerlendirilemeyeceği yönündedir. Ancak ilerleyen yıllarda yapay zekânın gelişmesinin kuvvetli bir ihtimal olması dikkate alındığında yapay zekâya hukuken kişilik statüsünün verilmesi, düşüncemize göre kuvvetle muhtemeldir. Kanaatimizce; bu ihtimalin gerçekleşmesi yani bu iki görüşten herhangi birinin ilerleyen yıllarda kabul edilmesi halinde ise - doktrinde dolandırıcılık suçu özelinde belirtilen “üç köşeli dolandırıcılık” örneğine benzer şekilde - yapay zekâya karşı işlenen suçlarda yapay zekânın suçtan zarar gören, yapay zekâ üzerinde hak sahibi kişinin mağdur olarak nitelendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Mağdur, Suçtan Zarar Gören, Hukuki Statü, Suç.

* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Programı Doktora Öğrencisi (Ceza Hukuku), e-mail: egemen@gurses.av.tr, ORCID 0009-0003-8458-4508.

YAPAY ZEKÂNIN CEZAI SORUMLULUĞU

Özge ÖZDİN*

Bildiri, güncel dünya konjonktüründe önem kazanan ve insan yaşamının büyük bir bölümünü etkisi altına alan yapay zekânın (YZ) hayatı kolaylaştırmasının yanı sıra sebep olduğu suç temelli eylemlerinde hukuki sorumluluğun kime ait olacağı sorunu konu almaktadır. YZ sistemlerinin bu denli yaşamın içine entegre olduğu düzen içerisinde faaliyet alanını genişletmesi beraberinde yaşanabilecek suç kavramlarının niteliklerini çeşitlendirmektedir. YZ’nın işlediği ve YZ dolaylı işlenen suçlar doğrultusunda yargılama sürecindeki cezai sorumluluğun tartışması üzerinden, hukuki kimlik sahibi olmayan, hak ehliyetinden yoksun bu sujenin konumunu görmek ve özellikle çalışmanın kapsam alanındaki “ceza hukuku” bağlamında düzenleme yapılma ihtiyacının tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda YZ uygulamalarının suç teşkil etmeye yönelik girişimi ve işlediği suçların yargılaması ile önlenmesi adına güncel çalışmaların göz önünde bulundurulması da çalışmaya yardımcı olması açısından önemlidir. Öyle ki ABD’nin Florida eyaletinde gerçekleşen YZ temelli vakada, bir gencin sanal karaktere karşı duygusal hisler beslemesi ve bu karakterin yönlendirici söylemleri sebebiyle intihar etmesi ile annesinin YZ uygulamasıyla düzenlenmiş programın şirketine dava açması, YZ’nın günümüzdeki etkilerine örnek teşkil eden bir haber olmuştur (“ABD’de Sanal Karaktere”)¹.

Dünya konjonktüründe yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen bu sistemin insan yaşamını ve beraberinde insanın temel hak, özgürlüklerini koruyucu bir yapıda olması gerekliliği de bu bağlamda söz konusudur. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan “Yapay zekâ, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü üzerine ‘Taslak Çerçeve Sözleşmesi’” ise bu bağlamda çeşitli başlıkları ve bu başlıklar temelinde ele aldığı YZ’nın olası olumsuz etkilerinin önlenmesi üzerine tarafların alması gereken sorumlulukları belirginleştirmiştir. Öncelikli olarak YZ kavramı üzerinde hedeflenen nitelikler göz önüne alınmıştır. Çalışma içerisinde “Madde 4- İnsan Haklarının Korunması” başlıklı yayımda bahsi geçen YZ uygulamalarının geçerli uluslararası hukukta insan haklarını koruyucu niteliklere sahip olması bir diğer açıdan hedeflenen YZ teknolojilerinin de temel özelliğine vurgu niteliğinde olmuştur (Avrupa Konseyi, 2024)². Öyle ki otonom varlık kavramının niteliklerine tam anlamıyla erişemeyen YZ’nın suçların işleniş şekline doğrudan veya dolaylı olarak etki etmesi, ceza hukukunun karar mekanizmasını zorlayıcı bir duruma düşürmektedir. Görülmektedir ki; hukuk alanında var olabilecek yeni bir düzenleme ve dönüşüm, YZ’nın etkinlik alanının büyük bir bölümünü oluşturan teknolojik alandaki gelişime göre daha yavaş ve kademeli ilerlemektedir (Aksoy, 2021, s.11)³. Böyle bir durumda gelişen teknoloji ve yapay zekâ uygulamalarının beraberinde getirdiği sorunlara, daha ciddi durumlarda suçlara yönelik hukuki yaklaşımların da geride kalmasına sebep olmaktadır.

Değişen sosyal düzen içerisinde toplumun barış içinde yaşaması adına var olan hukuk kurallarının da geçerlilik ve kapsam alanı zaman içinde daralmakta ve regülasyona ihtiyaç duymaktadır. Neticede ise ceza hukukunun, bu bağlamında tartışılan ve tartışılması elzem bir konuma gelecek olan YZ odaklı suçlar temelindeki yargılama hususuna ilişkin, günümüz dünyasında geçerliliğini koruması ve mevcut düzene uyum sağlaması açısından yasal değişikliğe ve yeniliğe ihtiyaç duyması da gelecek için kapsayıcı bir adım olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Ceza Hukuku, Yapay zekâ, Cezai sorumluluk, Otonom Varlık, Hukuki kişilik.

*Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: ozgeozdin19@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4814-2976>.
1 İrkin, S. (2024, 24 Ekim) “ABD’de Sanal Karaktere Aşık Olup İntihar Ettiği İddia Edilen Çocuğun Annesi Şirkete Dava Açtı.” Anadolu Ajansı, www.aa.com.tr/tr/dunya/abdde-sanal-karaktere-asik-olup-intihar-ettiği-iddia-edilen-cocugun-annesi-sirket-e-dava-acti/3373230# .
Accessed: 27 Ekim 2024.

2 Avrupa Konseyi Yapay Zekâ, İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Çerçeve Sözleşmesi (2024). Avrupa Konseyi. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/1680afae3c> .

3 Aksoy, H. (2021). Yapay Zekâlı Varlıklar ve Ceza Hukuku. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi, 4(1), 10-27.

YAPAY ZEKÂ SONUCU OLUŞAN SUÇUN NETİCESİNİN FAİLE İSNAT EDİLEBİLİRLİĞİ

Zeynep Yağmur AĞAR*

Yapay zekânın bilinen en karakteristik özelliği sonsuz değişik talimat için sonsuz değişik sonuç yaratabilmesidir. Günümüzde yapay zekâ verilen komutlar dışında kendisi de işlemler yapabilecek seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Bu nedenle yapay zekâ için “düşünen makine” kavramını kullanmamız pek de yanlış bir ifade olmayacaktır.

Peki bu düşünen makine kod’ları çerçevesinde işlem yaparken bir suç ortaya çıkar ise sorumlusu yani ceza hukukundaki ifadesi ile faili kim olacaktır?

Burada ele alınacak en önemli soru şudur: Bir yapay zekâyı bizzat otonom fiillerinden dolayı sorumlu tutabilir miyiz? Bu soruya olumlu cevap verebilmek için yapay zekâyı “kişi” olarak tanımlamamız gerekir. Ne bizim hukukumuzda ne de başka devletlerin hukuklarında yapay zekâyı kişi sıfatı özgülenmiş değildir. Bu nedenle failin bizzat yapay zekâ olacağının şu an için söylenmesi mümkün değildir. Bu durumda gözler yapay zekâ programının yazılımcısına kişiye döner. Eğer yazılımcı programı suç işlemek maksadı ile yaratmışsa bu durumun ayırt etme gücü olmayan birinin veya bir çocuğun suç işlemek maksadıyla kullanılmasından bir farkı yoktur. Bu nedenle yazılımcı TCK 37/2 gereğince dolaylı fail olarak adlandırılabilir.

Programın yazılımcısının suç işlemek gibi bir kastı olmamasına rağmen gereken özeni ve dikkati göstermediği için sonucunda bir suç meydana gelmiş ise TCK 22/2 gereğince yazılımcının taksir sorumluluğunun gündeme geleceği söylenebilir. Bu konuda Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi 2018 yılında yayınladığı “Yapay Zekâyı Kutudan Çıkarmak: İnsan Haklarını Korumak için 10 Adım” isimli tavsiye raporunda “Yapay zekâ sistemleri geliştirilirken ve kullanılırken meydana gelebilecek insan hakları ihlallerinde sorumluluk ve mesuliyet, operatör veya sorumlu amirin doğrudan talimat vermediği durumlarda bile (kastın yokluğu durumu) her zaman gerçek veya tüzel kişiye ait olmalıdır” der. Burada kastedilen şüphesiz taksir sorumluluğudur.

Ele almamız gereken bir diğer konu ise yapay zekânın işlemi sonucu bir suç ortaya çıktığında yapay zekânın silah olarak adlandırılıp adlandırılmayacağı konusudur. Burada hukukumuzda silah deyiminden ateşli silahların, kesici delici aletlerin anlaşılmasının yanı sıra TCK 6 (1)/f-4 ün yorumlanması yolu ile yapay zekânın saldırıya elverişli olduğu, bu nedenle silah olarak değerlendirilebilmesi konusu da ilerleyen zamanlarda hukuk camiamızı bir hayli meşgul edecektir.

Anahtar Sözcükler: Dolaylı faillik, taksir sorumluluğu, otonom fiil.

YAPAY ZEKÂNIN HUKUKİ VE CEZAI SORUMLULUĞU

Dila KURDAK*

Yapay zekâ, insan zekâsını taklit ederek öğrenme, karar verme ve problem çözme gibi bilişsel işlevleri gerçekleştiren teknolojik sistemlerdir. Hukuk ve ceza hukuku bağlamında, Yapay zekânın hukuki ve cezai sorumluluğu üzerine tartışmalar giderek derinleşmektedir. Başka bir deyişle, yapay zekâ bir suç işlerse veya hukuki bir yanılığa sebep olursa, kim yargılanmalıdır?

Günümüzde, yapay zekânın gerçek irade ve bilinçli hareket etme yeteneği olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle, yapay zekânın suç işlemesi durumunda sorumluluğun daha çok onu üreten, programlayan veya kullanan kişilere ait olduğu üzerinde durulmaktadır. Ancak yapay zekânın sürekli öğrenme yeteneğiyle bağımsız kararlar alabileceği durumu, hukuki sorumluluğun gözden geçirilmesini gerektiriyor. Örneğin, yapay zekâ sistemlerinin hukuka aykırılıkları anlayabilmesi veya sonuçları tahmin edebilmesi durumunda sorumluluğun paylaşılacağı fikri bazı hukukçularca ifade edilmektedir. Bu noktada, mevcut ceza hukuku kavramlarının yeniden ele alınması gereklidir. Suçun unsurları, kusurluluk ve cezanın amacı gibi kavramların yapay zekâ gibi insan dışı öğelere uygulanabilirliği tartışılmaktadır. Örneğin, yapay zekânın bir suç işlediği varsayılırsa, ceza hukuku açısından nasıl bir yaptırım uygulanacağı belirsizdir. Yapay zekâyı ceza verilmeli mi yoksa onu geliştirenler mi sorumlu tutulmalı sorusu net değildir.

Bu tartışmalar somut olaylarda da kendini göstermektedir. Hürriyet’ten Melike Çalkap’ın haberine göre, İstanbul Bilgi Üniversitesi öğrencisi Abdullah Alpaslan, ChatGPT’yi kullanarak kopya çektiği iddiasıyla yaklaşık 1.5 yıl okuldan uzaklaştırma cezası almıştır. Üniversite yönetimi, sınavda kopya çekildiğini, ChatGPT’ye soruların gösterilmesi ve yapay zekânın bunu onaylamasıyla kanıtladığını savunmaktadır. Alpaslan, bu duruma itiraz ederek konuyu mahkemeye taşımış, ancak süreç içerisinde hem maddi hem de psikolojik zorluklarla karşılaşmıştır. Bu olay, yapay zekânın eğitim süreçlerinde ve akademik etik bağlamında yarattığı belirsizliklere çarpıcı bir örnek sunmaktadır. Hukukçuların ve akademisyenlerin görüşleri de bu noktada ayrılmaktadır. Sınavların geçerliliği ve ChatGPT gibi araçların kullanımının nasıl değerlendirileceği belirsizliğini korumaktadır. Hocalardan bazıları, sınavların tamamen kaldırılmasını veya soruların yapay zekânın kolaylıkla çözemeyeceği şekilde hazırlanmasını önerirken, bazıları ise yapay zekânın kontrollü kullanımını savunmaktadır.

Başka bir önemli tartışma ise yapay zekânın mahkeme süreçlerinde insanın vicdani kanaatini temsil edip edemeyeceğidir. Ceza yargılama süreci, bir yargıcın hem zihinsel hem de vicdani değerlendirmelerini içerir. Yapay zekânın sadece veriler üzerinden karar vermesi, adalet anlayışı açısından eleştirilmektedir ve bu durum vicdan eksikliği ile sonuçlanma riski taşır. Sonuç olarak, yapay zekânın hukuki ve cezai sorumluluğu meselesi, sadece teknoloji ve hukuk arasında değil, aynı zamanda etik, insan hakları ve toplumsal normlar açısından da derin bir tartışmayı gerektirmektedir. Bu tartışmalar, hukukun teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmesi için yeni düzenlemelere ve kavramlara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Gelecekte yapay zekânın artan yeteneklerine karşı, insan merkezli bir ceza hukuku sisteminin mi korunması yoksa makinelere özgü yeni bir hukuki düzenin mi oluşturulması gerektiği önemli bir soru teşkil etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, hukuki sorumluluk, cezai sorumluluk, teknolojik sistemler, ceza hukuku, suçun unsurları, kusurluluk, adalet anlayışı, vicdani kanaat, etik, insan hakları, vicdan eksikliği.

* Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi, zeynepagar2001@gmail.com.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: kurdakdila@gmail.com .

YAPAY ZEKÂNIN HUKUKİ STATÜSÜ VE FAİLLİK PROBLEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ayşe Helin ÇEVİK*

Son yıllarda yapay zekânın (YZ) yalnızca temel insan eylemlerine yardımcı olan araçlardan karar verme mekanizmalarına dönüşmesi, yapay zekânın hukuki statüsüne dair tartışmaları da alevlendirmiştir. Bu sorunların başında YZ aracılığı ile gerçekleştirilen eylemlerin failliği sorunu gelir. “1981 yılında, bir motosiklet fabrikasında çalışan 37 yaşındaki bir Japon işçi, yanında çalışan yapay zekâyâ sahip bir robot tarafından öldürüldü. Robot, hatalı bir biçimde işçiyi kendi görevi için bir tehdit olarak tanımladı ve bu tehditten kurtulmanın en etkili yolunun, onu bitişikte çalışan makineye itmek olduğunu hesapladı. Robot, çok güçlü olan hidrolik kollarını kullanarak şaşkın durumdaki işçiyi çalışan makineye vurdu, onu anında öldürdü ve daha sonra müdahale edecek kimse olmaksızın görevine devam etti.” (Gabriel Hallevy, “Yapay Zekâyâ Sahip Varlıkların Cezai Sorumluluğu – Bilim Kurgudan Yasal Toplumsal Denetime”, (Çev. Müslüm Fincan), Küresel Bakış, Y. 8, S. 24 (Haziran 2014), ss. 111 –142.) YZ robotlarının bahsedilen vakada olduğu gibi yazılım gereği gerçekleştirdiği eylem sonucunda ölüm veya benzeri bir mağduriyetle sonuçlanan durumlarda robotik eylemin karar mı yoksa kaza mı olduğuna dair hukuki karar vermenin zorlukları temel bir hukuk sorunu olarak önümüzde durmaktadır. Eğer bu durum bir karar olarak değerlendirilecek ise failin, kaza olarak nitelendirilecek ise ihmali gerçekleştirenin kim olduğu sorusu gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, robotun mekanik yapısını üreten kuruluş mu, yazılımını ve algoritmasını geliştiren mühendisler mi, yoksa robotun eylem alanında bulunan mağdur mu sorumlu tutulmalıdır? Bu soru, hukuki karar vericiler için son derece karmaşık bir problem alanı yaratmaktadır.

Buna ek olarak, yapay zekânın işleyişinde yazılım algoritmalarının belirlenmesinde hukuki ve etik kurallara dikkat edilip edilmediği, verilerin tanımlanması ve işlenmesinde bir ihmal olup olmadığı, verilerin güvenilirliği ve kaynaklarının doğruluğu gibi unsurlar, failin belirlenmesinde belirsizlikler yaratmaktadır. Yapay zekânın, verileri işlerken hata yapıp yapmadığı veya inisiyatif kullanıp kullanmadığı gibi hususlar da bu karmaşıklığı artırmaktadır.

Özellikle sağlık hizmetleri alanında, yapay zekânın neden olabileceği mahremiyet ihlalleri, kişisel verilerin korunması, önyargı ve ayrımcılık gibi sorunlar, suçun failini belirleme süreçlerinde ek zorluklar doğurmaktadır. Bu tür durumlar, yalnızca teknik değil aynı zamanda etik ve hukuki açıdan derin bir değerlendirme gerektirmektedir.

Tüm bu hususlar dikkate alındığında, karar verici pozisyonundaki insanın, yapay zekâ ile ilişkili davalarda nasıl bir rol alacağı konusu temel bir hukuk bilimi sorunu olarak karşımızda durmaktadır. Bu sorunun çözümü, hem hukuki hem de etik ilkelerin yeniden değerlendirilmesini ve yapay zekânın hukuki statüsünün net bir şekilde tanımlanmasını gerektirmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, hukuki statü, faillik, etik sorumluluk, karar alma mekanizmaları.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: aysehcevik@gmail.com,

YAPAY ZEKÂ VE FAİLLİK

Elif AŞKIN*
Cansu AYHAN**
Deniz AKDENİZ***

Türk hukukunda yapay zekânın cezai ehliyeti ve failliği, doğrudan yasalarla düzenlenmiş bir konu değildir. Ancak, bu mesele, giderek gelişen yapay zekâ teknolojileri ile daha fazla gündeme gelmektedir ve mevcut hukuki çerçeve içinde bazı önemli sorulara ve analizlere yol açmaktadır. Yapay zekânın cezai ehliyeti ile ilgili sorular, genellikle hukuk felsefesi, ceza hukuku ve teknoloji hukuku alanlarını ilgilendiren bir konudur. Bu disiplinler, yapay zekânın hukuki statüsünü, sorumluluğunu ve cezai sorumluluk taşıyıp taşımadığını inceleyen tartışmaları kapsamaktadır.

1. Cezai Ehliyet

Cezai ehliyet, bir kişinin cezai sorumluluğunu taşıyabilmesi için sahip olması gereken durumu ifade eder. Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre, bir kişinin cezai sorumluluğa sahip olabilmesi için, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu doğrultuda davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olmalıdır. (TCK madde 31, 32, 34). Yapay zekânın cezai ehliyeti konusu, hukuki olarak karmaşık bir durumdur. Çünkü yapay zekâ, insanlar gibi bilinçli düşünebilen, iradeye sahip veya ahlaki değerlendirme yapabilen bir varlık değildir. Yapay zekânın sadece algoritmalar ve veriler doğrultusunda hareket ettiğini göz önünde bulundurursak, cezai ehliyetten söz etmek zordur. Dolayısıyla, mevcut hukuki anlayışa göre yapay zekânın cezai ehliyeti yoktur.

2. Faillik

Türk Ceza Kanunu'nda fail, bir suç işleyen kişi olarak tanımlanır. Yapay zekâ bir insan gibi suç işleyemez, çünkü yapay zekânın suç işlemeye yönelik özgür iradesinin varlığından söz edilemez. Bir suçun faili yalnızca gerçek kişi olan insan olabilir. Bu durumda, yapay zekânın faaliyetlerinin bir suç oluşturmaları durumunda, bu suçun failinin kim olduğu sorusu gündeme gelir. Eğer bir yapay zekâ, bir suçun işlenmesine yol açacak şekilde programlanmışsa veya denetimsiz bir şekilde zarara sebep olmuşsa, sorumluluk genellikle yapay zekâyı tasarlayan, geliştiren veya denetleyen kişiler veya kuruluşlara aittir. Bu kişiler, yapay zekânın işlemleri sonucu meydana gelen zarardan hukuki ve cezai olarak sorumlu olabilirler.

3. Özel Hukuktaki Sorumluluk

Yapay zekâ teknolojileri, özel hukukta sorumluluk kavramını yeniden şekillendirmektedir. Geleneksel haksız fiil, kusur ve illiyet bağı kavramları, yapay zekânın özerk ve öğrenme kapasitesi nedeniyle yetersiz kalmaktadır. Faillik tartışmaları kapsamında yapay zekâyâ özerk bir hukuki statü tanınması, işletici sorumluluğu veya zorunlu sigorta mekanizmaları önerilmektedir. Haksız fiil, kusursuz sorumluluk ve sözleşmesel sorumluluk rejimleri, yapay zekânın zararlarına yönelik çeşitli çözüm yolları sunmaktadır. Gelecekte, yapay zekânın kullanım alanlarına göre risk esaslı yaklaşımlar ve adil düzenlemeler yapılması kritik önemdedir. Hukukçular, etikçiler ve teknoloji uzmanlarının iş birliği, bu sürecin başarısı için gereklidir.

4. Gelecekteki Hukuki Düzenlemeler

Yapay zekâ ve otonom sistemlerin hızla gelişmesi, bu alandaki hukuki boşlukların ve soruların artmasına neden olmuştur. Dünya genelinde, özellikle Avrupa Birliği ve Amerika'da, yapay zekâyâ dair bazı öneriler ve taslak yasalar bulunmaktadır. Bu yasalar, yapay zekânın daha güvenli, etik ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamayı amaçlar. Ancak, Türk hukukunda henüz yapay zekânın cezai sorumluluğuna dair doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Elifaskiin06@gmail.com.

** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, cansuayhan.ca2@gmail.com.

*** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, denizakdeniz.da13@gmail.com.

Sonuç

Türk hukukunda yapay zekânın cezai ehliyeti ve failliği hakkında somut bir düzenleme bulunmamaktadır. Yapay zekâ, insan gibi cezai sorumluluğa sahip değildir. Ancak, yapay zekânın yol açtığı bir suçta sorumluluk genellikle yapay zekâyı kullanan ya da geliştiren insanlara aittir. Bu konuda hukuki düzenlemelerin gelişmesi, gelecekteki teknolojik ilerlemelerle birlikte önemli bir konu olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Cezai Ehliyet, Faillik, Özel hukuktaki sorumluluk, Gelecekteki hukuki düzenlemeler.

CEZA HUKUKU BAKIMINDAN YAPAY ZEKÂ VE FAİLLİK

Revnak ALTIPARMAK*

Yapay zekâ ve faillik kavramı etik, sorumluluk ve hesap verilebilirlik bakımından önemli tartışmalara yol açmaktadır. Yapay zekâların insanlar gibi “sorumlu” olup olamayacağına dair tartışmalar, hâlâ gelişmekte olan bir alandır. Yapay zekâ ile ilgili en önemli sorunlardan biri etik sorumluluğudur. Kendi bilinci olmayan dolayısıyla eylemlerini doğru ya da yanlış olarak nitelendirme yeteneği olmayan bir mekanizmanın hukuki ve etik olarak nasıl bir sorumluluğunun olduğu net değildir. Benzer bir şekilde, ceza hukuku anlamında faillik kavramı kast ya da taksir bakımından bir sorumluluğu gerektirdiği için, işin içine kendi bilinci olmayan dolayısıyla kast ve taksirinden bahsedilmesi mümkün olmayan yapay zekâ girdiğinde, konuyu hukuki bir zemine oturtmak zorlayıcı olmaktadır.

Hukuki bağlamda faillik, bir kişinin gerçekleştirdiği bir eylemin, kasıtlı ya da taksirli bir şekilde yapılmış olmasına dayanır. Bu, faillik kavramının sorumlulukla ilişkilendirilmesinin temelidir, çünkü bir kişinin cezai sorumluluğu, eylemlerinin bilincinde olup olmaması ve eylemini kasıtlı ya da taksirle gerçekleştirmesi ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak yapay zekâlar, insan benzeri bir bilinçten veya iradeden yoksundur. Onlar, yazılım algoritmaları ile belirli hedeflere ulaşmak için programlanmış sistemlerdir ve bu doğrultuda hareket ederken herhangi bir bilinçli amaca yönelik düşünsel bir süreç girdiklerinden bahsetmek mümkün değildir.

Yapay zekâ’nın suçlu olup olamayacağı ya da bir hukuka aykırılık durumunda kimin sorumlu tutulacağı konusunda bugün sahip olunan hukuk nosyonu ve mevzuat yetersiz kalmaktadır.. Eğer bir otonom araç kaza yaparsa, araç üreticisi mi, yazılımı geliştiren firma mı yoksa aracı kullanan kişi mi sorumlu olacaktır sorusunu yanıtlamak kolay değildir.

Yapay zekâ sistemlerinde sorumluluk tayini yaparken birden fazla unsurun göz önünde bulundurulması gerekebilmektedir. Sistemlerin tasarımı, kodlaması, geliştirilmesi gibi temel unsurlar bakımından inceleme yapıldığında, sorumluluğun geliştiricilere ait olduğu kabul edilebilir. Sistemlerde meydana gelen hataların, genellikle tasarımda yapılmış bir hata veya kullanılan verilerin eksikliği gibi faktörlerden kaynaklanabileceği göz önünde bulundurulduğunda, bu tür durumlar için sorumluluk geliştiren tarafa yüklenebilir. Kullanıcılar ise bu sistemleri kullanırken hukuka uygun ve doğru bir şekilde davranmalı, aksi taktirde insan hatası, yanlış kullanımdan doğan sorunlar, denetim ve bakım yükümlülüğü gereken hallerde de gerekli özenin gösterilmemesi gibi durumlarda kullanıcıların sorumluluğu söz konusu olabilir.

Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda yapay zekâ ve faillik arasındaki ilişkinin bugünkü hukuk düzeninde kesin ve net bir düzenleme kapsamında olmadığı açıktır. Bu çalışma kapsamında yukarıda açıklanan unsurlar detaylı bir şekilde incelenecek ve somut olaylar bakımından değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, Faillik, Sorumluluk Tayini, Geliştiriciler, Kullanıcılar, Kast, Taksir.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: revalti@hotmail.com.

YAPAY ZEKÂNIN HUKUKİ STATÜSÜ VE SORUMLULUĞU

Sezin ÇABUK*

Yapay zekâ teknolojilerinin hızla ilerlemesi, bu sistemlerin hayatımıza entegre olmasıyla birlikte, hukukun bu gelişmelere ayak uydurması gerekliliği doğmuştur. Yapay zekâ, insan zekâsını taklit etme ve daha karmaşık işlevler yerine getirme kapasitesine sahip olan bir teknoloji olarak, hukuki açıdan birçok soruyu beraberinde getirmektedir. Bu sorulardan en önemlisi, yapay zekânın hukuki statüsünün belirlenmesidir. Yapay zekâ varlıklarının insanlar gibi birer “kişi” olarak mı kabul edileceği, yoksa sadece bir “eşya” olarak mı sınıflandırılacağı konusu, mevcut hukuk sistemlerinde yanıtlanamayan bir boşluk oluşturmaktadır.

Yapay zekânın hukuki statüsü, farklı görüşlere dayanarak şekillendirilmektedir. İlk görüşe göre, yapay zekâ hâlâ bir «eşya» olarak kabul edilmektedir. Mevcut Medeni Kanun kapsamında, yapay zekânın neden olduğu zararlar genellikle üreticilere, kullanıcılara veya diğer insan aktörlere yüklenmektedir. Bu yaklaşım, yapay zekânın bağımsız bir hukuki varlık olarak tanınmasına engel olmaktadır. Diğer taraftan, Avrupa Parlamentosu 2017’de yayımladığı raporunda, yapay zekâ sistemlerinin “elektronik kişilik” kazanabileceğini savunmuştur. Bu model, yapay zekânın özerk kararlar alabilme kapasitesine dayanır ve bu kararlar doğrultusunda sorumluluk üstlenebileceği görüşünü ortaya koyar. Ancak bu öneri hem hukuki hem de felsefi açıdan eleştiriler almıştır.

Yapay zekânın hukuki sorumluluğunu incelediğimizde özellikle otonom araçlar ve robotlar gibi sistemlerin neden olduğu kazalar hakkındaki tartışmalar öne çıkmaktadır. Örneğin, otonom bir aracın kaza yapması durumunda, sorumluluğun üretici, yazılım geliştirici veya araç sahibine mi ait olduğu sorusu belirsizdir. Geleneksel hukuk sistemlerinde yalnızca insanlar ve tüzel kişiler sorumlu tutulabilirken, yapay zekânın özerk davranışlarının ve kararlarının sorumluluğunu kimin üstleneceği konusu, mevcut düzenlemelerle netleştirilememektedir. Yapay zekânın özerkliğinin artması ve bağımsız karar alma kapasitesinin gelişmesi, bu sorumluluk tartışmalarını daha da karmaşık hale getirmektedir.

Bir başka problem oluşturabilecek konu ise yapay zekâ sistemlerinin karar alma süreçlerinin şeffaf olmamasıdır. Bu durum sistemlerin sorumluluklarını belirlemede büyük bir engel teşkil etmektedir. Makine öğrenimi algoritmalarının “kara kutu” doğası, bu kararların nasıl alındığının anlaşılmasını ve gerekçelendirilmesini zorlaştırmaktadır. Avrupa Birliği’nin Genel Veri Koruma Yönetmeliği, yapay zekânın şeffaflık ilkelerine uyum sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, algoritmaların karmaşıklığı, bu düzenlemelerin uygulanabilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, yapay zekâ sistemlerinin etik sorunları da önemlidir; bir yapay zekâ sistemi yanlış bir karar aldığında, bunun temelinde algoritmanın tasarımında var olan önyargılar ya da eğitildiği verilerin taraflılığı olabilir.

Sonuç olarak yapay zekâ teknolojisinin getirdiği yenilikler, mevcut hukuk sistemlerinin bu yeniliklere uyum sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Yapay zekânın hukuki statüsü ve sorumluluklarının yapay zekâ sistemlerinin etik boyutu da düşünülerek belirlenmesi, gelişen dünyaya uyum sağlamamız için şarttır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, hukuki statü, sorumluluk, önyargı, otonom araçlar, özerklik, şeffaflık, elektronik kişilik, kara kutu problemi, etik, taraflılık.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: cabuksezin@gmail.com.

**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

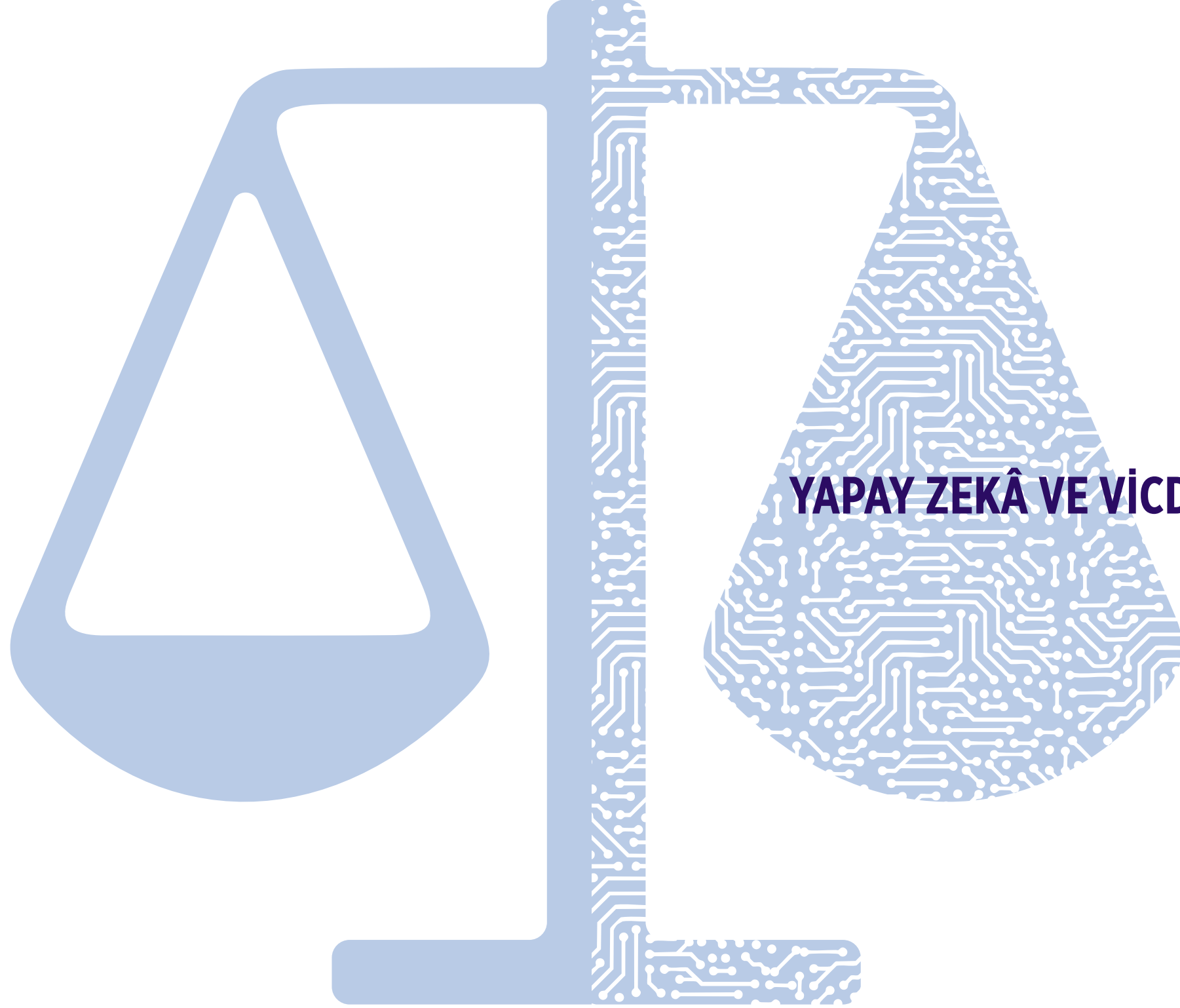
**6. ULUSAL ÖĞRENCİ
KOLOKYUMU**
Ceza Hukuku ve Bağlantılı
Alanlarda Yapay Zekanın
Yeri ve İşlevi

**BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ**

CEKAMER
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
CEZA HUKUKU VE
KRİMİNOLOJİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

YAPAY ZEKÂ VE VİCDANİ KANAAT

VİCDANİ KANAAT VE YAPAY ZEKÂ

Elif Ezgi KILINÇ*

Sanayi devrimiyle başlayıp bilgisayarların icat edilmesiyle ivme kazanan teknolojinin, günümüzde de hız kesmeden ilerlemeye devam etmesi ve her alana yayılması, devletlerin, şirketlerin ve daha birçok ulusal veya uluslararası oluşumların araştırma ve geliştirme (AR-GE) faaliyetlerini bu alana ağırlıklı olarak yönlendirmesine neden olmuştur. Teknolojinin süratle gelişmesi, sadece devletleri ve toplumsal hayatı ilgilendirmemekte, bunun yanı sıra günlük hayatta bireylerin hayatını kolaylaştıran birçok alanda da, teknolojinin gelişim sürecinin bir parçası olan yapay zekânın izleri görülmektedir. Bir yerden bir yere giderken en kısa yolu belirleyen GPS'lerden bir konuyu araştırırken nelere bakmamız gerektiğini danışabildiğimiz bilgisayar programlarına kadar yaşamın her alanına nüfuz etmeye başlayan yapay zekâ sistemleri ile birlikte teknoloji çağının ilk adımlarına şahit olduğumuz söylenebilir.

Yargı alanında yapay zekâ kullanımının, günümüzde çok da uzak bir kavram olduğu söylenemez. Çin'de, yargı ve hukuk sistemine olan kamu güvenin yeniden tesis edilebilmesi amacıyla akıllı mahkeme reformu yapılması ve uygulanmaya başlanmasıyla reformun bir parçası olarak, 2016 yılında Baş Yargıç Zhou Qiang, SPC'nin Yıllık Çalışma Raporu'nda ilk kez “Akıllı Mahkeme” ifadesini kullanmıştır. Pekin, Hangzhou ve Guangzhou'da kurulan İnternet Mahkemeleri ile e-ticaret veya küçük çapta kredi anlaşmazlıklarının çevrimiçi dava, arabuluculuk gibi yöntemlerle çözüme kavuşturulmasının sağlanması gibi gelişmelerle bu alanda ses getirecek adımlar atılmıştır. Yargı alanında devam eden teknolojik ilerlemeler bununla da sınırlı kalmayarak %97 doğruluk payıyla suçlamada bulunabilen yapay zekâ kullanan bir “savcı” sisteminin geliştirildiği iddiası ortaya atılmıştır.

Yargı alanında ivme alarak devam eden yapay zekâ sistemlerinin kullanımının, hakimler ve vicdani kanaatleri hususunda nasıl bir yol izleyeceği ve gelecekte bizi nelerin beklediği sorusu ise tam anlamıyla belirsizliklerle dolu bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hususu değerlendirebilmek için, öncelikle, vicdani kanaatin tanımını yaparak vicdani kanaate nasıl ulaşıldığını incelemek gerekmektedir. Doktrindeki ve kaynaklardaki çoğu tanımlamada “vicdan”, soyut bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, TDK'ya göre “vicdan” kavramı, “Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan duygu” şeklinde tanımlanmaktadır. TDK'nın tanımlamasına göre “vicdan”, hem soyut bir kavram olarak hem de sübjektif bir kavram olarak ortaya konulmaktadır. “Kanaat” kavramını ise TDK, “Görüş” ile eşdeğer görmektedir. Ceza hukuku bağlamında “vicdani kanaat” kavramını değerlendirecek olursak, doktrindeki kimi yazara göre hakimın takdiri anlamına da gelen bu olgunun, ortada hiçbir şey yokken kendi kendine oluşmasının mümkün olmadığı, ıllaki hukuka uygun bir delille desteklenerek ortaya çıkmasının bir anlam ifade edeceğinden bahisle ceza adaletinin sağlanmasına teminat oluşturacağı ifade edilmektedir. Doktrindeki tanımlamadan vicdani kanaatin nispeten nesnel ve objektif bir olgu olduğu sonucuna varılabileceği söylenebilirken, sözlük tanımına göre ise öznel ve sübjektif olduğu anlamı çıkarılabilir. Vicdani kanaatin tanımlaması dahi kaynaktan kaynağa değişkenlik gösterirken günümüzde henüz yeterli düzeyde gelişim gösterememiş yapay zekânın, ilerleyen zamanlarda kendi vicdani kanaatine ulaşıp ulaşamayacağı ise tartışmalıdır.

Bizce vicdani kanaat, yargılama sonucunda, hakimın, mahkemede ortaya koyulmuş hukuka uygun delillere dayanarak tecrübesi ve aklının rehberliği ile suçun sübutunu, içinde şüphe barındırmayacak şekilde takdir etmesidir. Dolayısıyla, söylenebilir ki; bizce de vicdani kanaat, sübjektifliği daha yoğun olmakla beraber objektif delillere dayanmıyorsa hukuk dünyası açısından geçerli bir anlam ifade etmeyecektir.

Yapay zekânın, hukuk alanında kullanıldığı alanların genişlemesi ve daha da geliştirilerek sadece yapay zekâ bazlı bir hukuk sistemine geçilmesi için çalışmalar yürütülmesinin çoğunlukla temel amacı, objektif, kişisel kanaatten uzak, istikrarlı, kesin, adil kararlar verebilen hakim modeline olan rağbet olduğu söylenebilirken yine vicdani kanaate sahip bir yapay zekâ modelinin geliştirilmesinin de aynı insani duygulara sahip gerçek bir hakimmiş gibi hareket etmeyeceğinin bir garantisi yoktur. Keza, Mecelle'nin 1792. maddesinde sayılan hakimın niteliklerinin neler olması gerektiğinden bahisle “hâkim; hakîm, fehîm, müstakîm, emîn, mekîn ve metîn olmalıdır.” denmektedir. Öyleyse vicdani kanaate ulaşması gereken hakimın, aynı zamanda bazı vasıfları haiz olması da beklenmektedir. Bu vasıflar birçok etkenin, hakimın tecrübesinin, hukuki bilgisinin, akıl yetkinliğinin, aile, arkadaş, yetiştirdiği coğrafi kökenin ve hatta görev yaptığı devletin tarihinin, kültürünün bir araya gelmesiyle şekillenmesi sebebiyle yargılama sonucunda vicdani kanaate ulaşabilmesi gereken yapay zekânın algoritmasının kim veya kimler tarafından yazıldığına da önemli bir husus olarak karşımıza çıkacağı aşikardır. Birçok vatandaşın özel bilgilerine, kişisel verilerine sahip olacak yapay zekâ hakimlerinin güvenilirliğinin yanı sıra güvenliğinin de kim veya kimler tarafından sağlanacağı, sahip olacağı vasıfların belirlenmesinde etken olacağı da incelenmesi gereken ayrı bir husustur.

Sonuç olarak, yapay zekâ hakimlerinin, belli başlı belirlenmiş birtakım vasıflara sahip olması ve ardından çevrimiçi kaynaklardan elde edebileceği tecrübe ve hukuki bilgileri işleyerek en sonunda bazı kişisel duyguları, örneğin yaptığı yargılama sonucunda suçun sübutunu “içinde şüphe” kalmayacak şekilde oluşturabilmesini takiben somut olay açısından karar vermesi gerekecektir. Hakimlik yapacağı söz konusu devletin ortak vicdani değerlerine sahip olması gerekirken, ortak vicdani değerler bünyesine işlenirken toplumu oluşturan kesimlerden hangisinin vicdani değerlerinin ağırlıklı olarak baz alınacağına ve kim veya kimler tarafından programlanacağına karar verilmesi ve bu hususta özellikle seçici davranılması gerektiği kanaatindeyiz.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Vicdan, Vicdani Kanaat, Akıllı Mahkemeler, Hakimın Vasıfları.

* 28. Dönem Hakim Adayı, Ankara Batı Komisyonu, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: elifezgi-@outlook.com, <https://orcid.org/0000-0002-4338-2892>

CEZA HUKUKUNDA VİCDANİ KANAAT BAĞLAMINDA YAPAY ZEKÂ

Buse ÇETİNTAŞ*

CEKAMER için yapacağım çalışmayla ilgili olarak yazacağım yazımda vicdani kanaat ve yapay zekâ konusunu ele alacağım. Bunun için ilk olarak yazının girizgahında yapay zekânın ne olduğu üzerinde durulacak ve bununla birlikte yapay zekânın tarihsel gelişiminden bahsedilecektir. Daha sonra yapay zekânın Türk Hukuk dallarına olan etkisi ve ilişkisi ortaya konulacak ve çeşitli örneklerle de somutlaştırılacaktır.

Bu kapsamda; yapay zekânın çeşitli hukuk mesleklerini ortadan kaldıracağına dair tartışılan birtakım görüşler de ele alınacak ve bu görüşlere karşı, yapay zekânın asla alanında uzman hukukçuların yerine geçemeyeceğini ancak onların işlerini kolaylaştırmak suretiyle yardımcı bir kaynak olabileceğine ilişkin karşıt görüşler rasyonel gerekçeleriyle birlikte ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yapay zekânın amacı ve işlevi fikrimce hukuk mesleklerini icra edenlerin yerini almak değil bu meslekleri tamamlayıcı bir araç olarak kullanılmak suretiyle yargılamaya işlevsellik kazandırmaktır. Özellikle bu anlamda olmak üzere ceza hukukunda cezalandırma erkini elinde bulunduran; yüce Türk Devleti ve milleti adına karar veren hakimin, vicdani kanaatine göre karar verme yetkisi ve görevinin varlığına karşılık acaba yapay zekâ bir karar organı olmaya ehil midir? Yapay zekânın muhakeme yeteneğinden ve vicdanından bahsedebilir miyiz, yapay zekânın bu noktada soruşturma ve kovuşturma sürecine etkisi ne olur? Bu gibi konuları çokça ve yerinde kaynaklar kullanmak suretiyle detaylıca açıklayacak ve tartışacağım. Bunu yapmadan önce yazıda tıpkı yapay zekâ açıklandığı ve tarihsel gelişim sürecinden de bahsedildiği gibi vicdani kanaat nedir ve Ceza Hukuku'nda vicdani kanaatin önemi nedir, vicdani kanaat olmaksızın salt hukuki bilgiyle adalet sağlanabilir mi, adaletle uygun karar verilebilir mi gibi sorulara da yanıt verilecektir. Buna ilişkin ceza adaleti kavramı üzerinde bolca durulacak ve her defasında ceza adaletinin hizmet etmiş olduğu amacı yapay zekânın gerçekleştirebilme niteliğine haiz olup olmadığı hususunda kendi görüşüm, yaptığım araştırmalar ve okumalar kapsamında gerekçeleriyle birlikte paylaşılabacaktır.

Sonuç itibarıyla daha önce de belirtildiği üzere yapay zekânın ceza usulüne yardımcı olabilecek ve hukuka işlevsellik kazandırabilecek tamamlayıcı bir araç olduğu savunulurken aynı zamanda neden sadece bir yardımcı araç olarak kalması gerektiği konusu ceza hukukundaki vicdani kanaate göre karar verme kapsamında açıklanarak ele alınacak, bununla beraber yapay zekânın hukuk alanlarına bugünkü mevcut ve gelecekte de varlığını sürdürecektir katkıları üzerinde de durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Ceza Hukuku, Vicdani Kanaat, Hakim, Yargılama, Yapay Zekâ, Yapay Zekâ Hukuku, Hukuk Meslekleri, Ceza Adaleti.

VİCDANİ KANAAT VE YAPAY ZEKÂ: HUKUKİ BOYUT VE SORUNLAR

İşıl ERSOY*

Gelişen teknolojik gelişmelerle birlikte mahkemelerde karar verme süreçlerinde yapay zekâ kullanımını gündeme getirmiştir. Hukuk sistemlerinde hâkimlerin kararlarını vicdani kanaat ile vermesi, adaletin sağlanması açısından temel bir ilkeyi teşkil etmektedir. Vicdani kanaat, hâkimin delilleri serbestçe değerlendirerek gerekçeli olarak içsel bir ikna sürecinden geçmesiyle oluşur. Ancak, yapay zekâ sistemlerinin yargı süreçlerine entegre edilmesiyle birlikte, vicdani kanaat ilkesinin nasıl korunacağı tartışılmaktadır.

Vicdani kanaat, hâkimin dosyada bulunan delilleri serbestçe değerlendirerek, hiçbir baskı altında kalmadan ulaştığı kişisel kanaati ifade eder. Yapay zekâ sistemleri ise veri analitiği ve algoritmalara dayalı olarak nesnel sonuçlar üretir. Yapay zekâ hızlı ve veriye dayalı kararlar verebilse de, vicdani kanaat oluşturamaz. Bu durum, adil yargılanma hakkı, tarafsızlık ilkesi ve gerekçeli karar hakkı gibi evrensel ilkelere aykırılık teşkil edebilir. Vicdani kanaat kavramı hukuki dayanağı HMK m. 198, CMK m.217, AİHS m. 6 bağlamına değinilmiştir³⁴

Vicdani kanaat, hakimin kişisel tecrübeleri, etik değerleri ve duygusal zekâsına dayanır. Oysa yapay zekâ, veri ve algoritmalara dayalı nesnel bir karar verme sürecine sahiptir. Bu fark, insanın öznelliği ile makinenin nesnelliği arasındaki temel ayrımı yansıtır. Yapay zekâ, verilerdeki önyargılara maruz kalabilirken, hâkimin kararları da kişisel önyargılarla şekillenebilir. Ancak, insan hâkimler kararlarını gerekçelendirmek zorundayken, yapay zekâ kararlarının “neden” verildiği çoğu zaman anlaşılamaz. Bu da şeffaflık ve hesap verebilirlik sorununu ortaya çıkarır.

Bu bildiride, vicdani kanaat ve yapay zekâ arasındaki ilişki hukuki açıdan ele alınacak, bu konuda ortaya çıkan sorunlar değerlendirilecektir. Yapay zekâ sistemleri, yargılama süreçlerine hız ve maliyet avantajı sağlamaktadır. Ancak bu sistemlerin vicdani kanaat oluşturma yeteneği yoktur. Bu, adaletin insani boyutunun kaybolmasına neden olabileceği yönünde endişeler doğurmaktadır. Vicdani kanaat, adaletin insani yönünü yansıtır. Bu nedenle, hakime yardımcı bir araç olarak kullanılmalı hakim yerine geçerek karar vermemelidir. Yapay zekâ, insanı desteklemeli, insanın yerine geçmemelidir.

Anahtar Sözcükler: Vicdani kanaat, adil yargılanma, adalet, yargılama süreci, yapay zekâ, hakim.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: isilersoy8@gmail.com.

¹ HMK m. 198: Hâkim, dosyada bulunan delilleri serbestçe takdir eder. CMK m. 217: Hâkim, delillere dayanarak “yüksek bir ihtimalle failin suçu işlediğine dair vicdani kanaat” oluşmadıkça mahkûmiyet kararı veremez

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: busecetintas41@gmail.com.

YAPAY ZEKÂ HÂKİMLERİN CEZA MUHAKEMESİNDE KULLANILMASI VE VİCDANİ KANAAT UNSURU

Selin KÜÇÜKALİ*

Türk hukuk sisteminde hâkimler karar verirken ve delilleri değerlendirirken geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Mevzuatımızda da Anayasamızın 138. maddesi (“...Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.”), 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu’nun 217. maddesi (“...Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatıyla serbestçe takdir edilir.”) ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 198. maddesi “Kanuni istisnalar dışında hâkim delilleri serbestçe değerlendirir.”) hâkimlerin delilleri serbestçe değerlendirebileceğini ve vicdani kanaatlerine göre karar verebileceğini açıkça ifade etmektedir. Vicdani kanaat ise öğretide “akla dayalı izlenim” olarak tanımlanmakta olup daha geniş anlamıyla “belirli kural, ilke ve araçların eşliğinde yürüyen, aklı muhakeme sürecinin sonucunda ulaşılan, gerekçelendirilmesi ve denetlenmesi mümkün hukukî kanaattir.” (Yargıtay 4. Ceza Dairesi’nin 09.02.2016 tarihli 2013/35836 E. 2016/1885 K. sayılı kararı) Bu takdir yetkisi ise doğrudan insan özgürlüğünü etkileyen kararlar verilebilen ceza yargılamasında daha kritik bir rol oynamaktadır.

Teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesiyle birlikte yapay zekâ araçları hayatımızın her alanında kullanılır hale gelmiştir. Bu durum kaçınılmaz olarak yargı alanında yapay zekânın kullanımı ihtimalini gündeme getirmiştir. Doğru ve usulüne uygun kodlanmış yapay zekânın açık kanun hükümlerini uygulamada ve mahkeme içtihatlarını taramada etkili olacağına şüphe yoktur. Ancak hâkimlerin kendi duygularını, deneyimlerini, vicdanlarını kısacası insan olmanın getirdiği anlayış duygusunu hesaba katarak hüküm vermeleri gerektiği durumlarda yapay zekânın kullanılıp kullanılamayacağı, kullanılacak olsa bile etkili olup olamayacağı hususu tartışmalıdır.

Bu bağlamda bahsedilen konular ışığında bu çalışmada ilk olarak yapay zekânın tanımı, günlük hayatımızdaki yeri ve mahkeme süreçlerinde potansiyel kullanım alanları açıklanacaktır. İkinci olarak, uluslararası alanda mahkeme süreçlerinde yapay zekâ kullanımına dair örnekler, somut örneklerde tespit edilen avantajlar ve dezavantajlar incelenecektir. Son olarak, Türk hukuk sisteminde bir yapay zekâ hâkimin görev yapması olasılığı, bu durumun günümüz şartlarında mümkün olup olmadığı hususu, ayrıca böyle bir durumda yapay zekâ tarafından verilen kararların kimin sorumluluğunda olacağı gibi etik meseleler tartışılacak ve yapay zekânın ülkemizdeki geleceğine ilişkin bir genel değerlendirme ile çalışma sona erecektir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Vicdani Kanaat Unsuru, Yapay Zekâ Hâkimler, Ceza Yargılaması.

YAPAY ZEKÂNIN CEZA HUKUKUNDAKİ YERİ VE YAPAY ZEKÂ HÂKİMLER

Döne Nehir TAŞPINAR*

Yapay zekâ geçmişten günümüze hayatımızın önemli bir alanında yer almaya devam etmektedir. El-Cezeri’nin robotik çizimlerinden günümüzdeki yapay zekâ robotlarına kadar uzanan ve hâlen gelişmeye devam eden bu süreç insanlığa birçok fayda getirir de bu faydaların yanında yadsınamayacak zararlar da mevcut olmuştur. Zararların giderilmesi hukuki süreçlere bağlanmıştır. Ceza hukuku yaşanan hukuki zararların giderilmesi açısından bir soru işareti oluşturmıştır ve devletler bu konuda çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Avrupa Birliği (AB), Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) ve ülkemizdeki Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi belli başlı çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalar, ceza hukuku açısından yeterli olmasa da uygulanabilirlik ve ileride yaşanabilecek olası zararların önlenmesi açısından yapay zekâ hukukunu uygulanabilir konuma getirmiştir. Yapay zekânın cezalandırılabilirliği problemi de 2024 yılı itibarıyla halen bir çözüme kavuşmamakla birlikte suçun unsurları ve kusur açısından bir değerlendirme yapılabilmektedir. Kusur yeteneğinin bulunması, cezalandırılabilirliğin şartlarından olmakla birlikte ceza hukukunun cezalandırılabilirlik bölümünün uygulanmasında etkili olmaktadır. Suçun unsurlarından manevi unsurlar ise meydana gelen zararın kasten yapılıp yapılmadığı konusunda bir sonuca varmakta ve cezalandırılabilirliği meydana getirmektedir.

Gelecekte ortaya çıkması öngörülen konu ise yapay zekâ hâkimler olmaktadır. Yapay zekânın bulunduğu bir hukuk sisteminde yapay zekânın hâkim olması doğru ve etkili karar açısından güvenilir olabilmektedir. Bununla birlikte, yapay zekânın vicdani hisler beslememesi hukukun çoğu alanını yıpratabilmektedir. Bunlardan en önemlileri de aile hukuku ve ceza hukuku olmaktadır. Bu çalışma, yapay zekânın tarihçesine değinerek 2024 yılı itibarıyla mevcut olan hukuk uygulamalarını göstermektedir. Bahusus, ceza hukuku alanında yapay zekânın cezalandırılabilirliğini inceleyerek suçun unsurları ve kusur ilkelerine atıflarda bulunarak cezalandırılabilirlik şartlarını oluşturmakta ve son olarak yapay zekâ hâkimlerin oluşturulmasının imkân durumunu belirli kriterlere dayanarak araştırmaktadır. Çalışma düzenlenirken tarihi araştırma yöntemi ve belgesel araştırma yöntemi kullanılmış olup çalışma sonucunda yapay zekânın cezalandırılabilirliğinin temel ceza ilkeleri çerçevesinde bir hukuk alanına bağlanması gerektiği ve yapay zekâ hâkimlerin doğru kararlar açısından uygulanabilir bir yol olmasıyla birlikte vicdani kanaat açısından zayıf kalacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Ceza Hukuku, Hâkim, Vicdan, Kusur.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: kucukaliselin@gmail.com

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: nehirtaspinar06@gmail.com, ORCID NO: <https://orcid.org/0009-0001-2404-2497>.

YAPAY ZEKÂ VE VİCDANİ KANAAT

Alp Eray SÖKMEN*

Yapay zekâ; insanlar ve hayvanların sahip olduğu doğal zekâ aksine, makine zekâsı temelli ve makine tarafından öngörülen bir zekâ çeşididir. Halk arasında, yapay zekâ kavramı genellikle insanların insan zihni ile ilişkilendirdiği öğrenme ve problem çözme gibi bilişsel eylemleri taklit eden makineleri tanımlamak için kullanılır. Yapay zekâ sistemi; algılama, öğrenme, çoğul kavramları bağlama, düşünme, fikir yürütme , sorun çözme, iletişim kurma ve karar verme gibi yeteneklere sahip olmalıdır. Ayrıca, bu yapay zekâ sistemi düşüncelerinden tepkiler üretebilmeli ve bu tepkileri fiziksel olarak dışa vurabilmelidir.

Yapay zekâ fikri, bilgisayar fikrinin ortaya atılması kadar eski bir fikirdir. Bu fikri ilk olarak “Makineler düşünebilir mi?” sorusunu soran bilim insanı Alan Turing ortaya atmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında istihbarat bilgilerinin ele geçirilme gereksinimi dolayısıyla kriptanalizleri yapılmış ve makine zekâları tartışmaya açılmıştır. Böylece, “yapay zekâ” kavramı ortaya çıkmıştır. Bu başlangıçtan sonra özellikle son yıllarda yapay zekâ araştırmaları hız kazanmış, neredeyse insan hayatının her alanına sirayet etmiştir.

Yapay zekânın gelişmesiyle birlikte hayatımızda çeşitli durumlarda yapay zekânın uygulama alanı bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu alanlara örnek olarak şu durumlar verilebilir; dil çevirisi amacıyla kullanılan Google çeviri, ses ve görüntülerin işlenerek bilgi çıkarılması durumu olan sinyal işleme gibi durumlar yapay zekânın uygulama alanlarına örnek verilebilir. Ancak yapay zekâ, vicdani kanaatin son derece önemli olduğu hukuk alanına uygulanıp uygulanamayacağı günümüzde önemli bir tartışma konusudur.

Daha önce de bahsedildiği gibi neredeyse insanların vicdani kanaatinin yansıması olan hukuk alanında saf bilgi ve metotların uygulanarak vicdandan yoksun karar verilmesi günümüzde uygulanan yaygın hukuka uygun düşeceği ve düşmeyeceği doktrin tarafından tartışılmaktadır. Çünkü örneğin ceza hukuku, bir karar verirken “muhakeme” yapmakta ve hükmü iddia ve savunmaları muhakeme ederek vermektedir. Bu muhakemenin vicdani kanaatten yoksun yapay zekâ tarafından yapılmasının teamüllere ve tekniklere uygun düşmeyeceğini savunanlar ve tam tersine uygun düşeceğini savunanlar da vardır. Muhakeme, yargıcın zihinsel ve vicdani içyapısının bütününü ifade eder. Yapay zekâ sisteminin yargıcın muhakemede kullandığı “vicdani kanaat” faaliyetinin kullanabileceği pek mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla yapay zekâ kullanılarak ulaşılan sonuç, zihinsel faaliyetinin yanında vicdani kanaatini de kullanan yargıcın muhakeme sonunda ulaştığı sonuçla her zaman örtüşmeyebilir. Böyle bir yargılamanın da adil yargılanma ilkesine hizmet edip etmeyeceği tartışmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, vicdan, düşünme kabiliyeti, hukuk, muhakeme, ceza hukuku, kanaat, zihin, iddia, savunma.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-mail: alperay798@gmail.com.

